

**PRANEŠIMAS
APIE
GERAJĄ PATIRTĮ**

4-asis pataisytas leidimas

Atskirtų vaikų Europoje programa (SCEP) pradėta kaip bendra kai kurių Tarptautinio aljanso „Gelbėkit vaikus“ narių ir Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro (JTVPK) iniciatyva. Ji plėtėsi, vystėsi, ir dabar joje dalyvauja daug nevyriausybiniai partnerių visoje Europoje, kurie toliau glaudžiai bendradarbiauja su JTVPK. Tarptautinis aljansas „Gelbėkit vaikus“ skatina visiškai įgyvendinti visų vaikų teises. JTVPK atsako už pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, taip pat vaikų apsaugos užtikrinimą. UNICEF glaudžiai bendradarbiauja su „Gelbėkit vaikus“, JTVPK ir kitais skatindamas įgyvendinti atskirtų vaikų teises ir užtikrinti jų apsaugą. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja įgaliojo UNICEF propaguoti vaikų teisių apsaugą, padėti patenkinti pagrindinius jų poreikius ir sudaryti jiems geresnes sąlygas įgyti visas galimybes.

Atskirti vaikai – tai jaunesni nei 18 metų vaikai, esantys ne savo kilmės šalyje ir atskirti nuo abiejų tėvų arba ankstesnio teisėto ar įprasto pagrindinio globėjo. Kai kurie vaikai yra visiškai vieni, kiti, kuriems taip pat taikoma SCEP, galbūt gyvena su giminaičiais, kurie nebūtinai yra jų įprasti arba pagrindiniai globėjai. Visi šie vaikai laikomi atskirtais ir turi teisę į tarptautinę apsaugą pagal įvairias tarptautines ir regionines priemones.

Atskirtų vaikų Europoje programa siekiama įgyvendinti atskirtų vaikų, kurie atvyko į Europą arba keliauja per jos teritoriją, teises ir apginti jų interesus įtvirtinant bendrą politiką ir įsipareigojant vadovautis gerąja patirtimi nacionaliniu ir Europos mastu. Vykdam šią programą prisiimamas ilgalaikis įsipareigojimas užmegzti partnerystės ryšius su organizacijomis, dirbančiomis su atskirtais vaikais Europos šalyse.

Pranešime apie **gerąją patirtį** apibrežiama darbų atlikimo pagal programą politika ir praktika.

Pranešimas apie gerąją patirtį

4-asis pataisytas leidimas

Redagavo Terry Smith

Redaktorių grupė: Christoph Braunschweig, Lise Bruun, Martine Goeman, Maria Antonia di Maio ir Gabriela Roszkowska, konsultavo Rebecca O'Donnell, „Gelbėkit vaikus“ biuras Briuselyje.

2009 m. Atskirtų vaikų Europoje programa

Pranešimą apie gerąją patirtį galite užsisakyti:

„Gelbėkit vaikus“, Rosenørns Allé 12, DK-1634 Copenhagen V, Denmark

Tel. +45 35 36 55 55, faks. +45 35 39 11 19, el. paštas rb@redbarnet.dk

Pranešimą apie gerąją patirtį taip pat galite atsisiųsti PDF formatu adresu

www.separated-children-europe-programme.org.

Šį Pranešimo apie **gerąją patirtį** 4-ąjį pataisytą leidimą pavyko paskelbti dėl finansinės pagalbos, kurią Europos Komisija suteikė pagal „Daphne III“ programą. Visą atsakomybę už turinį prisiima Atskirtų vaikų Europoje programos rengėjai, todėl Europos Komisija neatsako už šiame dokumente pateiktos informacijos galimą naudojimą.

TURINYS

A. ĮŽANGA	5
A1. Atskirtų vaikų Europoje programa (SCEP)	5
A2. Apibrėžtis	5
A3. Pranešimas apie gerąją patirtį	6
A4. Vartojamos santrumpos ir akronimai	7
B. PAGRINDINIAI PRINCIPAI	8
B1. Vaiko interesai	8
B2. Išlikimas ir vystymasis	9
B3. Nediskriminavimas	9
B4. Dalyvavimas	10
B5. Informacija	11
B6. Vertimas žodžiu	11
B7. Konfidencialumas	12
B8. Pagarba kultūriniam tapatumui	12
B9. Organizacijų bendradarbiavimas	13
B10. Darbuotojų mokymas	13
B11. Ilgalaikiškumas	14
B12. Sprendimų priėmimo laikas	14
C. ATSKIRTI VAIKAI EUROPOJE	15
C1. Atskirti prieglobsčio ieškantys vaikai	16
C2. Atskirti vaikai migrantai	18
C3. Atskirti nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai	18
D. GEROJI PATIRTIS	20
I etapas. Atvykimas, priėmimas ir laikinoji globa	20
D1. Patekimas į teritoriją	20
D2. Tapatybės nustatymas	20
D3. Globėjo skyrimas	21
D4. Registracija ir dokumentai	23
D5. Amžiaus nustatymas	24

D6.	Teisė nebūti sulaikytam	26	
D7.	Šeimos paieška ir ryšių užmezgimas	26	
D8.	Laikina globa	27	
D8.1.	Globos suteikimas	27	
D8.2.	Sveikata	29	
D8.3.	Švietimas, kalba ir mokymas	30	
D8.4.	Socialinė pagalba	31	
D8.5.	Įdarbinimas	32	
2 etapas. Ilgalaikiai, konkretūs ir saugūs sprendimai.			
Vaiko interesų nustatymas			32
D9.	Teisė į vaiko interesų nustatymo procesą	33	
D10.	Atstovas pagal įstatymą ir teisinė pagalba	33	
D11.	Būtiniosios procedūrinės garantijos	34	
D12.	Kriterijai sprendimui dėl vaiko tarptautinės apsaugos ir ilgalaikio sprendimo priimti	35	
D13.	Šeimos susijungimas	36	
D14.	Pasilikimas ir integracija priimančiojoje šalyje	37	
D15.	Grįžimas į kilmės šalį arba apgyvendinimas trečiojoje šalyje ar perkėlimas į ją	40	
I PRIEDAS. Nuorodos			44
B. PAGRINDINIAI PRINCIPAI			51
C. ATSKIRTI VAIKAI EUROPOJE			59
D. GEROJI PRAKTIKA			64

A. IŽANGA

A1. Atskirtų vaikų Europoje programa (SCEP)

Atskirtų vaikų Europoje programa (SCEP) pradėta kaip bendra kai kurių Tarptautinio aljanso „Gelbėkit vaikus“ narių ir Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro (JTVPK) iniciatyva. Ji plėtėsi, vystėsi, ir dabar joje dalyvauja daug nevyriausybinų partnerių visoje Europoje¹, kurie toliau glaudžiai bendradarbiauja su JTVPK. Tarptautinis aljansas „Gelbėkit vaikus“ skatina visiškai įgyvendinti visų vaikų teises. JTVPK atsako už pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų, taip pat vaikų apsaugos užtikrinimą.

UNICEF glaudžiai bendradarbiauja su „Gelbėkit vaikus“, JTVPK ir kitais skatindamas įgyvendinti atskirtų vaikų teises ir užtikrinti jų apsaugą. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja įgaliojo UNICEF propaguoti vaikų teisių apsaugą, padėti patenkinti jų pagrindinius poreikius ir sudaryti jiems geresnes sąlygas įgyti visas galimybes.

Atskirtų vaikų Europoje programa siekiama įgyvendinti atskirtų vaikų, kurie atvyko į Europą arba keliauja per jos teritoriją, teises ir apginti jų interesus įtvirtinant bendrą politiką ir įsipareigojant vadovautis gerąja patirtimi nacionaliniu ir Europos mastu. Vykdam šią programą prisiimamas ilgalaikis įsipareigojimas užmegzti partnerystės ryšius su organizacijomis, dirbančiomis su atskirtais vaikais Europos šalyse. Programos vizija – „įgyvendinti visų atskirtų vaikų, atvykstančių į Europą ar keliaujančių per ją, teises, ypač užtikrinti jų apsaugą, gerovę, skatinti jų vystymąsi, sudaryti sąlygas įgyti visas galimybes ir prasmingai dalyvauti kuriant politiką ir praktiką, kurios turi įtakos jų gyvenimui“.

A2. Apibrėžtis

Atskirti vaikai – tai jaunesni nei 18 metai vaikai, esantys ne savo kilmės šalyje ir atskirti nuo abiejų tėvų arba ankstesnio teisėto ar įprasto pagrindinio globėjo. Kai kurie vaikai yra visiškai vieni, kiti, kuriems taip pat taikoma SCEP, galbūt gyvena su giminaičiais, kurie nebūtinai yra jų įprasti arba pagrindiniai

¹ Galiojantį nevyriausybinų partnerių tinklo sąrašą rasite apsilankę www.separated-children-europe-programme.org.

globėjai. Visi šie vaikai laikomi atskirtais ir turi teisę į tarptautinę apsaugą pagal įvairias tarptautines ir regionines priemones. SCEP vartojamas žodis „atskirti“, o ne „nelydimi“, nes jis tiksliau apibūdina pagrindinę problemą, su kuria susiduria vaikai – jiems trūksta tėvų arba pagrindinio globėjo teikiamos globos ir apsaugos, ir dėl šios atskirties jie kenčia socialiniu ir psichologiniu požiūriu.

Nors kai kurie atskirti vaikai į Europą atvyksta „lydimi“, lydintysis (-ieji) suaugęs (-ę) asmuo (-ys) nebūtinai gali arba yra tinkamas (-i) prisiimti atsakomybę už jų priežiūrą. Profesionalai, dirbantys su šios grupės vaikais, turėtų žinoti, kad, net jeigu vaikas gali turėti nustatytą rūpintoją, iš tiesų jie yra atskirti vaikai, o jų poreikiai gali būti nevisiškai patenkinti.

Apsauga būtina, nes atskirti vaikai yra netekę tėvų arba kito pagrindinio globėjo priežiūros. Ilgalais ir užtikrintas sprendimas jų atžvilgiu – reikalauti atkreipti dėmesį į jų gimtojoje šalyje ir šalyje, kurioje jie tuo metu gyvena, susidariusią padėtį ir ją įvertinti. Todėl būtina taikyti apsaugos priemones, kurios atitiktų prieglobsčio ir pabėgėlių klausimus reglamentuojančius teisės aktus, tarptautinius vaikų ir žmogaus teisių standartus, tarptautinę teisę ir nacionalinius teisės aktus.

A3. Pranešimas apie gerąją patirtį

Pranešimu apie gerąją patirtį siekiama aiškiai ir paprastai apžvelgti principus, politiką ir praktiką, būtinus siekiant įgyvendinti priemones, kurios užtikrintų atskirtų vaikų Europoje teisių skatinimą ir apsaugą. Jame perteikiama SCEP nevyriausybinų partnerių specialistų tinklo patirtis ir praktika. Pranešimas apie gerąją patirtį parengtas iš esmės vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (VTK) ir dviem kitais dokumentais: Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto bendrąją pastabą Nr. 6 dėl elgesio su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų (2005), toliau vadinamu Bendrąją pastabą Nr. 6, ir JTVPK rekomendacijomis dėl elgesio su prieglobsčio prašančiais nelydimais vaikais politikos ir procedūrų (1997), toliau vadinamomis JTVPK rekomendacijomis. Nors pastarasis dokumentas turėjo didelės įtakos Pranešimui apie gerąją patirtį, svarbu pabrėžti, kad Pranešimas apie gerąją patirtį taikomas visiems atskirtiems vaikams, o ne tik vaikams, prašantiems prieglobsčio. Visame Pranešime apie gerąją patirtį yra nuorodų į pagrindinius informacijos šaltinius.

Tai ketvirtasis SCEPT Pranešimo apie gerą patirtį leidimas. Pabrėžtina, kad tai kintantis dokumentas, kuriame atsispindi žmogaus teisių apsaugos ir ypač klausimų, susijusių su atskirtais vaikais, dinamiškumas. Pranešimas apie gerą patirtį – tai ne tik išsamus standartų ir gerosios patirties sąrašas, bet veiksmų ir propagavimo, kuriais ateityje galėtume remtis, sistema. Šiuo požiūriu tikėtina, kad būsimuose Pranešimo apie gerą patirtį pataisytuose leidimuose reikės spręsti naujai kylančius klausimus.

Raginame jus apsilankyti mūsų ir mūsų partnerių interneto svetainėse, kur rasite daugiau informacijos, susijusios su šiomis temomis ir atskirtų vaikų teisių apsauga, taip pat pateikti savo pastabas ir nuomonę dėl Pranešimo apie gerą patirtį, kad galėtume sustiprinti šio dokumento argumentus ir sutelkti bendras pajėgas šioje srityje.

A4. Vartojamos santrumpos ir akronimai

VTK	1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija
Bendrosios pastabos Nr. 6	2005 m. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrosios pastabos Nr. 6 dėl elgesio su nelydymais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų
JTVPK gairės	1997 m. JTVPK gairės dėl elgesio su prieglobsčio ieškančiais nelydymais vaikais politikos ir procedūrų

B. PAGRINDINIAI PRINCIPAI

Šių principų, kuriais remiantis parengtas Pranešimas apie gerąją patirtį, reikėtų laikytis visuose atskirtų vaikų tapatybės nustatymo, priežiūros, sprendimų priėmimo ir paslaugų teikimo etapuose.

Atkreipiame dėmesį, kad prie daugumos pirmą kartą pateikiamų nuorodų pridedama tik atitinkamo straipsnio ar straipsnio dalies ištrauka arba santrauka. Norint ginti atskirtų vaikų teises pagal konkrečius teisės akto ar politikos dokumento straipsnius, reikėtų remtis visu tokių dokumentų tekstu.

BI. Vaiko interesai

Visuose su kiekvienu atskirtu vaiku susijusiuose veiksmuose pirmiausia būtina atsižvelgti į vaiko interesus. Jie turi būti nustatomi² ar įvertinami³ pagal aplinkybes, kuriose atsidūrė konkretus vaikas, atsižvelgiant į vaiko šeimos situaciją, padėtį vaiko kilmės šalyje, pažeidžiamumą, saugumą, kylančius pavojus ir apsaugos poreikius, integracijos lygį priimančiojoje šalyje, psichinę ir fizinę sveikatos būklę, ugdymo, socialines ir ekonomines sąlygas. Taip pat būtina atsižvelgti į vaiko lytį, pilietybę, etninę, kultūrinę ir kalbinę patirtį. Atskirto vaiko interesus nustato su vaikais dirbantys specialistai ir ekspertai, dalyvaujant atitinkamiems įvairių sričių veikėjams.

* VTK, 3 straipsnio 1 dalis: Imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų... svarbiausia – vaiko interesai.

² Vaiko interesai nustatomi laikantis formalumų, kuriais remiantis vaiko interesai nustatomi priimant ypač svarbius su vaiku susijusius sprendimus, apimančius griežtesnes procedūrinės apsaugos priemones. Tokie formalumai turėtų užtikrinti, kad vaikas deramai dalyvautų šiame procese ir nebūtų diskriminuojamas. Be to, reikėtų deramai atsižvelgti į vaiko nuomonę pagal jo amžių ir brandumą. Procese, kuriame dalyvauja atitinkamos profesinės srities atsakingi pareigūnai, įvertinami visi atitinkami veiksniai siekiant surasti geriausią alternatyvą (2008 m. JTVPK gairės dėl vaiko interesų nustatymo).

³ Vaiko interesai turėtų būti įvertinami sistemingai tomis aplinkybėmis, kurios susidarė nuo to momento, kai nustatoma, kad vaikas yra atskirtas ar kad jam gresia kitoks pavojus, iki ilgalaikio sprendimo įgyvendinimo momento. Pavyzdžiui, vertinimas turėtų būti atliekamas prieš pradėdant šeimos paiešką arba prieš suteikiant laikinąją globą. Vaiko interesai gali būti įvertinami savarankiškai arba konsultuojantis su kitais. Taikyti griežtų procedūrinių apsaugos priemonių, kokios taikomos pagal vaiko interesų nustatymo formalumus, nebūtina, tačiau darbuotojai turėtų turėti reikiamų įgūdžių ir žinių (2008 m. JTVPK gairės dėl vaiko interesų nustatymo).

- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis: Vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į ypatingą valstybės teikiamą apsaugą ir paramą.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 19–22 skirsniai: Vaiko interesus būtina gerbti visuose vaiko perkėlimo ciklo etapuose.
- * JTVPK gairės, 1.5 skirsnis: Jame įtvirtinamos VTK 3 straipsnio 1 dalies nuostatos.

B2. Išlikimas ir vystymasis

Visi atskirti vaikai turi teisę į gyvenimą ir teisę siekti tarptautinės apsaugos. Atsisakymas įgyvendinti vaiko teises ir prievarta prieš vaiką yra nepriimtini. Atskirtiems vaikams būtina suteikti apsaugą ir pagalbą, siekiant užtikrinti, kad jie būtų tinkamai aprengti, pamaitinti ir apgyvendinti, taip pat siekiant patenkinti jų poreikius, susijusius su fizine, psichine, dvasine ir emocine būkle. Atskirtiems vaikams būtina sudaryti sąlygas vystytis, mokytis ir tarpti, juos palaikyti ir skatinti realizuoti visas savo galimybes.

- * VTK, 6 straipsnio 1 dalis: Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaikų neatimamą teisę gyventi.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 23–24 skirsniai: Atskirti vaikai yra neapsaugoti nuo įvairių jų gyvybei kylančių pavojų, todėl, siekiant vaikus nuo šių pavojų apsaugoti, būtina imtis priemonių, užtikrinančių jų išgyvenimą ir vystymąsi.
- * JTVPK gairės, 7.1 skirsnis.

B3. Nediskriminavimas

Visi atskirti vaikai turi teisę į tokį patį elgesį su jais ir teises, kokias turi tos šalies vaikai. Su jais turi būti elgiamasi pirmiausia kaip su vaikais, nepaisant to, ar jie turi reikiamus kelionės dokumentus, leidimą įvažiuoti į šalį arba joje gyventi ir ar jie laikomi keliaujančiais tranzitu. Visi su jų imigraciniu statusu susiję svarstymai turi būti antraeiliai ir yra grindžiami vaiko gerovės principais.

- * VTK, 2 straipsnis: Visos šios VTK teisės garantuojamos kiekvienam vaikui be jokios diskriminacijos, nepriklausomai nuo vaiko ar jo tėvų rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turto, neįgalumo, gimimo ar kitų aplinkybių.
- * VTK, 22 straipsnio 1 dalis: Atskirti ir prieglobsčio ieškantys vaikai turi teisę į apsaugą ir pagalbą, kad galėtų pasinaudoti teisėmis, išdėstytomis VTK ir kituose tarptautiniuose dokumentuose dėl žmogaus teisių arba humanitarinės pagalbos, kuriuos pasirašė atitinkamos valstybės.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis: Vaikui pabėgėliui, jei jo tėvų ar kitų šeimos narių negalima surasti, teikiama tokia pat apsauga, kaip ir bet kuriam kitam vaikui, dėl kokios nors priežasties visam laikui ar laikinai netekusiam savo šeimos aplinkos.
- * Bendroji pastaba Nr. 6, 18 skirsnis: Nediskriminavimo principas visais požiūriais taikomas visuose su atskirtais vaikais susijusiuose veiksmuose. Ypač draudžiama diskriminacija dėl nelydymo ar atskirto vaiko, kuris yra pabėgėlis, migrantas arba ieško prieglobsčio, statuso.

B4. Dalyvavimas

Priimant su vaikais susijusius sprendimus, būtina sužinoti atskirtų vaikų nuomonę bei pageidavimus ir į juos atsižvelgti. Būtina imtis priemonių, kurios leistų vaikams pagal jų amžių ir brandumą sąmoningai dalyvauti šiame procese, taip pat – tinkamų apsaugos priemonių, užtikrinančių, kad konsultacijos ir pokalbiai nepakenktų vaikui. Būtina atsižvelgti į kultūrinius ir kalbinius veiksnius, kurie gali sutrukdyti vaikui dalyvauti šiame procese. Atliekant bet kurią teisinę procedūrą atskirti vaikai turi teisę būti išgirsti tiesiogiai, per savo teisėtą atstovą arba globėją. Atskirti vaikai visada turi turėti galimybę ir turėtų būti skatinami išreikšti savo nuomonę ar nerimą ir pateikti skundą dėl priežiūros ir globos, ugdymo, sveikatos priežiūros paslaugų, teisinio atstovavimo ir ilgalaikių bei saugių sprendimų.

- * VTK, 12 straipsnis: Atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą, jam būtinai suteikiama galimybė būti išklaustam bet kokio su juo susijusio proceso metu.

- * VTK, 25 straipsnis: Vaikai, perduoti globos institucijai, turi teisę į periodišką jų aplinkybių persvarstymą.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 25 skirsnis: Būtina atsižvelgti į atskirtų vaikų pažiūras ir pageidavimus.
- * JTVPK gairės, 5.14 ir 5.15 skirsniai.

B5. Informacija

Atskirtiems vaikams turi būti suteikta prieinama informacija jiems gerai suprantama kalba, pavyzdžiui, apie jų teises, pagalbą ir jiems teikiamas paslaugas, prieglobsčio ir kito statuso suteikimo tvarką, šeimos paiešką ir padėtį jų kilmės šalyje. Be to, jiems turėtų būti teikiama informacija apie jų pareigas ir lūkesčius dėl jų elgesio. Informaciją vaikui tinkamu būdu ir skubiai turėtų suteikti savo darbą išmanantys ir parengti darbuotojai; informacija turėtų būti nuolat atnaujinama.

- * VTK, 13 straipsnis.
- * VTK, 17 straipsnis: Valstybės narės „rūpinasi, kad vaikas galėtų naudotis įvairių nacionalinių ir tarptautinių šaltinių informacija“.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis: Valstybės narės remia, jeigu joms tai atrodo reikalinga, Jungtinių Tautų ir kitų tarpyvyriausybinių arba nevyriausybinių organizacijų pastangas ieškoti vaiko šeimos narių.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 24 skirsnis.

B6. Vertimas žodžiu

Kai atskirtiems vaikams tenka dalyvauti apklausoje, reikia pasinaudoti paslaugomis ar teisinėmis procedūromis, dalyvauti planavime ar bylos persvarstyme, jiems turi padėti reikiamos kvalifikacijos vertėjai žodžiu, kalbantys vaikams suprantama kalba.

- * VTK, 12 straipsnis.
- * VTK, 13 straipsnis: „Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę“, ieškoti informacijos, ją gauti ir perduoti.

* Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.

* JTVPK gairės, 5.13 skirsnis.

B7. Konfidencialumas

Turėtų būti užtikrinta, kad nebūtų atskleista informacija apie atskirtą vaiką, galinti sukelti pavojų tokiam vaikui arba jo šeimos nariams jo gimtojoje šalyje, net jeigu vaikas davė leidimą ją atskleisti. Konfidenciali informacija kitoms organizacijoms arba asmenims gali būti atskleista tik gavus atskirtų vaikų leidimą jų amžiui priimtinu būdu. Informacija turi būti naudojama tik tais tikslais, kuriais ji buvo suteikta. Konfidenciali informacija neturėtų būti atskleidžiama, kai vaiką ar kitą asmenį būtina apginti nuo rimtos žalos.

* VTK, 16 straipsnis: Vaikas turi teisę būti ginamas nuo savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo paslaptį.

* Bendrosios pastabos Nr. 6, 29 skirsnis: Valstybės narės privalo užtikrinti gautos su nelydimu vaiku ar vaiku pabėgėliu susijusios informacijos konfidencialumą.

* Bendrosios pastabos Nr. 6, 30 skirsnis: Reikia ypač pasirūpinti, kad pavojus nekiltų vis dar vaiko kilmės šalyje esančių asmenų gerovei.

* JTVPK gairės, 5.16 ir 5.17 skirsniai.

B8. Pagarba kultūriniam tapatumui

Atskirtiems vaikams turi būti teikiama parama, kad jie galėtų išsaugoti gimtąją kalbą ir sąsajas su savo kultūra ir religija. Vaiko globos, sveikatos priežiūros ir švietimo srityse turėtų būti atsižvelgiama į kultūrinius vaiko poreikius. Turėtų būti atsakyta vaikams diskriminuojančių ir jiems žalingų kultūrinių tradicijų aspektų. Kultūrą ir kalbą išsaugoti svarbu ir dėl to, kad vaikas gali sugrįžti į gimtąją šalį.

* VTK, 8 straipsnis: Vaikas turi teisę išsaugoti ar atkurti pagrindinius savo tapatybės elementus.

- * VTK, 24 straipsnis: Vaikas turi teisę naudotis aukščiausios kokybės sveikatos apsaugos sistemos paslaugomis, ligų gydymo ir sveikatos atstatymo priemonėmis.
- * VTK, 30 straipsnis: Vaikas, priklausantis etninėms, religinėms ar kalbinėms mažumoms, turi teisę naudotis savo kultūra, išpažinti savo religiją ir vartoti gimtąją kalbą.

B9. Organizacijų bendradarbiavimas

Paslaugas atskirtiems vaikams teikiančios organizacijos, valdžios įstaigos, nacionalinės bei vietos institucijos ir specialistai turi laikytis Vaiko teisių konvencijos. Jie turi bendradarbiauti vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu mastu, siekdami sustiprinti ir apsaugoti atskirtų vaikų gerovę ir teises. Atitinkami atskirtų vaikų poreikiai turėtų būti tenkinami taikant visuminį požiūrį.

- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.
- * JTVPK gairės, 12 skirsnis.

B10. Darbuotojų mokymas

Visi su atskirtais vaikais dirbantys asmenys turi būti tinkamai ir nuolat rengiami. Juos rengiant ypatingą dėmesį reikėtų skirti atskirtų vaikų teisėms ir poreikiams, taip pat kultūriniais veiksniams ir atitinkamų bendravimo su šiais vaikais įgūdžių formavimui. Mokymas turėtų būti rengiamas užtikrinant su atskirtais vaikais dirbančių asmenų gebėjimą atsižvelgti į vaiko kultūrinę patirtį, jo lytį ir suprasti bendravimą tarp kultūrų. Imigracijos ar pasienio policijos darbuotojai, taip pat kiti susiję asmenys turėtų būti rengiami atlikti vaikų apklausų užtikrinant jiems palankią atmosferą.

- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis: Valstybės narės rūpinasi, kad už vaikų apsaugą ar globą atsakingos įstaigos ir tarnybos atitiktų nustatytas normas, taip pat jų darbuotojų tinkamumo ir kompetentingos priežiūros atžvilgiu.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 75 skirsnis: Vaiko statuso nustatymo procedūrose dalyvaujantys darbuotojai turėtų būti mokomi tarptautinės ir nacionalinės pabėgėlių teisės.

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis: Ypatingą dėmesį reikėtų skirti su atskirtais vaikais dirbančių ir jų bylas tiriančių pareigūnų rengimui. Taip pat svarbu, kad specializuotą mokymą baigtų teisiniai atstovai, globėjai, vertėjai žodžiu ir kiti su atskirtais vaikais dirbantys asmenys.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 96 skirsnis: Šiame punkte aprašomi mokymo pagrindai.
- * JTVPK gairės, 11 skirsnis.

BI1. Ilgalaikiškumas

Prieš priimant sprendimus dėl atskirtų vaikų, turėtų būti kuo geriau atsižvelgta į ilgalaikius vaiko interesus ir gerovę. Sprendimai turėtų būti konkretūs, saugūs ir ilgalaikiai.

- * VTK, 3 straipsnio 1 dalis.
- * VTK, 22 straipsnio 1 dalis.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 79 skirsnis: Atskirtų vaikų poreikiai tiriami pirmiausia siekiant rasti ilgalaikį sprendimą, padėsiantį užtikrinti visus jų apsaugos poreikius.
- * JTVPK gairės, 9 skirsnis.

BI2. Sprendimų priėmimo laikas

Visi sprendimai dėl atskirtų vaikų turi būti priimami laiku ir atsižvelgiant į vaiko laiko suvokimą. Nors visi sprendimai turėtų būti nuodugnai apsvarstomi, delsti priimti sprendimą yra kenksminga vaikui. Suvokimas, kad vaikas tik keliauja tranzitu, neturėtų atsiliepti pareigūnų, kurie privalo imtis tinkamų veiksmų ir pradėti atitinkamas procedūras, darbu. Visos susijusios šalys suinteresuotos, kad sprendimai būtų priimami laiku.

- * VTK, 3 straipsnio 1 dalis.
- * JTVPK gairės, 8.1 ir 8.5 skirsniai.

C. ATSKIRTI VAIKAI EUROPOJE

Atskirtų vaikų Europoje yra dėl daugybės priežasčių. Atskirti vaikai gali keliauti į Europą arba jos teritorijoje ieškodami prieglobsčio, nes bijo būti persekiojami ar dėl to, kad jų gimtojoje šalyje dėl žmogaus teisių pažeidimų, ginkluoto konflikto ar neramumų yra nepakankamai saugu. Atskirti vaikai gali siekti kitokios apsaugos, nes jie nukentėjo nuo prekybos žmonėmis, būdami išnaudojami seksualiai ar kitais būdais, arba keliavo į Europą ar jos teritorijoje, siekdami pabėgti nuo didelio skurdo arba ieškodami naujų galimybių ir geresnio gyvenimo. Kai kuriems atskirtiems vaikams gali tekti ieškoti apsaugos, nes jie bėga nuo smurto ir prievartos šeimoje, nuo diskriminacijos dėl lyties arba prievartos, nes jie galėjo dalyvauti ginkluotoje kovoje ar kitaip tarnavo kariuomenei, todėl šie vaikai pirmiausia turėtų būti laikomi smurto aukomis, o ne nusikaltėliais. Kai kurie atskirti vaikai atvyksta, siekdami susijungti su Europoje esančiais šeimos nariais, kai dėl suregulavimo programų ar ribojamųjų šeimos susijungimo procedūrų nebuvimo nėra galimybės šeimai susijungti pagal suregulavimo priemones arba per pagrįstą laiką. Kai kurie jų neturi asmens tapatybės arba teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų, o kai kurie gali keliauti tranzitu ir keliauti per šalį į galutinę paskirties valstybę. Kai kurie atskirti vaikai – Europos Sąjungos piliečiai, keliaujantys Europoje, kiti gali būtų atvykę į Europą pagal trečiųjų šalių piliečių perkėlimo programas, todėl atvykdami turi teisę gyventi šalyje patvirtinančius dokumentus. Visiems atskirtiems vaikams turėtų būti suteikiama teisė pateikti prašymą suteikti prieglobstį arba jų, o kartu ir Europos Sąjungos piliečių interesai, turėtų būti kitaip apibrėžiami. Be to, atskirtiems vaikams turėtų būti teikiamos nemokamos teisinės konsultacijos, skiriamas globėjas ir teikiama pagalba⁴ tokiose procedūrose.

Nors atskirtų vaikų kategorijų yra daug, dauguma jų priskiriami vienai iš trijų pagrindinių kategorijų: ieškančių apsaugos (ir prieglobsčio), nukentėjusių nuo

⁴ VTK, I ir 22 straipsniai; 1996 m. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje 6 straipsnis; JTVPK gairių 3.1 skirsnis; 1996 m. lapkričio Europos pabėgėlių ir tremtinių tarybos pozicijos dėl vaikų pabėgėlių 8 ir 11 skirsniai; ES rezoliucijos dėl nelydymų nepilnamečių I straipsnio I dalis; Protokolo dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo ir baudimo už vertinami ja 2 straipsnio a punktas ir 3 straipsnio d punktas; Protokolo dėl neteisėto migrantų įvežimo sausuma, jūra ir oru 14 ir 19 straipsniai.

prekybos žmonėmis arba migrantų ir norinčių susijungti su savo šeimomis ar ieškančių ekonominių arba išsilavinimo galimybių kategorijai. Svarbu pripažinti, kad šių grupių negalima laikyti nesuderinamomis, kad šios kategorijos gali beveik sutapti (ir sutampa) ir kad gali vykti (ir vyksta) judėjimas jų ribose. Atvykimo momentu gali būti neaišku, kuriai iš šių grupių priklauso atskirtas vaikas, jeigu apskritai kuriai nors priklauso, kaip tik dėl to būtina pasirinkti vaiko gerove, kol nebus nustatytas jo, kaip migranto, statusas, o tai gali užtrukti.

Visi atskirti vaikai pirmiausia turi būti laikomi vaikais ir traktuojami kaip tokie, o jų, kaip migrantų, statusas visada turi būti antraeilis dalykas. Atskirtam vaikui negali būti atsisakyta suteikti leidimą atvykti į šalį arba joje pasilikti dėl su migracija susijusių klausimų. Imigracijos pareigūnai, policijos, socialiniai darbuotojai ir kiti specialistai su vaikais turi elgtis pirmiausia vadovaudamiesi vaiko apsaugos ir jo gerovės principais. Visi atskirti vaikai turi bendrų ir konkrečių teisių ir poreikių, susijusių su jų priėmimu ir pagalba jiems. Visiems turėtų būti užtikrinama gerovė, apsauga, suteikiamos švietimo ir sveikatos apsaugos paslaugos. Pirmenybė turi būti teikiama atskirtiems vaikams reabilituotis ir atsigauti.

Be to, būtina imtis procesų, kurie užtikrintų kiekvieno atskirto vaiko apsaugos (ir prieglobsčio) poreikius ir padėtų rasti ilgalaikį sprendimą, pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus. SCEP mano, kad visos susijusios šalys suinteresuotos parengti formalias procedūras, apsaugos priemones ir nustatyti sutartinius kriterijus, padėsiančius įvertinti visų atskirtų vaikų interesus, kuriems iš tiesų būtų teikiama pirmenybė nustatant vaiko apsaugos poreikius ir surandant ilgalaikį sprendimą. Kadangi atskirtų vaikų padėtis gali skirtis, vaiko interesai visada turi būti nustatomi ir įvertinami atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualią padėtį.

Toliau pateikiame kai kurias atskirtų prieglobsčio ieškančių vaikų, atskirtų vaikų migrantų ir atskirtų nuo prekybos žmonėmis nukentėjusių vaikų specifines savybes.

CI. Atskirti prieglobsčio ieškantys vaikai

CI.1. Kai kurie atskirti vaikai keliauja į Europą arba jos teritorijoje bėgdami nuo persekiojimo, priverstinės karo prievolės, konflikto ir neramumų.

Tokiems vaikams, nepaisant jų amžiaus, kilmės šalies, kelionės būdo ir maršruto, atvykimo į Europą ar kelionės po ją teisėtumo, visada turi būti suteikiama galimybė pasinaudoti procedūromis, pagal kurias suteikiama tarptautinė apsauga, jeigu reikia, atsižvelgiant į jų padėtį pagal 1951 m. Konvencijoje dėl pabėgėlių statuso išdėstytus kriterijus.

C1.2. Atsakingi asmenys turi žinoti, kad su vaikais susijusios kai kurios persekiojimo formos ir kai kurie žmogaus teisių pažeidimai vaikams gali turėti daug didesnės įtakos. Atskirti vaikai iš šalies gali būti išsiunčiami tik nuodugniai išnagrinėjus jų prašymą suteikti prieglobstį ir nustačius jų interesus, pritaikius pagrindines procedūrines apsaugos priemones ir suradus ilgalaikį sprendimą.

C1.3. Atskirti vaikai turi būti atleidžiami nuo pagreintų prieglobsčio suteikimo procedūrų, grindžiamų prielaidomis dėl saugių šalių ir akivaizdžiai nepagrįstais atvejais. Sprendimai turi būti priimami kiekvienu atveju individualiai ir visapusiškai atsižvelgiant į konkrečią vaiko padėtį. Atskirtiems vaikams neturi būti taikomos suaugusiesiems skirtos procedūros, o sprendimus priimančios institucijos turėtų parengti procedūras, atitinkančias vaikų poreikius ir jų supratimą.

- * VTK, 22 straipsnio I dalis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 26 skirsnis: Užtikrinamos tinkamą elgesį su atskirtais vaikais, valstybės narės turi visapusiškai laikytis negrąžinimo įsipareigojimų, kurie kyla iš humanitarinės pagalbos ir pabėgėlių teisės.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 27 ir 28 skirsniai: Valstybės narės neturėtų grąžinti vaikų, kai kyla realus nepilnamečių verbavimo pavojus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 56–60 skirsniai: Nepilnamečiai kareiviai turėtų būti laikomi konflikto aukomis ir turėtų gauti paramą iš naujo integruodamiesi taikiame gyvenime. Apskritai jie neturėtų būti sulaikomi, jeigu nekelia rimtos grėsmės, ir neturėtų būti grąžinami, jeigu kyla pavojus, kad jie vėl bus verbuojami. Dalyvavimas karo veiksmuose gali būti prilyginamas persekiojimui.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 66 skirsnis: Bet kokio amžiaus atskirtiems

vaikams turi būti suteikiama galimybė pasinaudoti prieglobsčio suteikimo procedūromis ir kitomis tarptautinės apsaugos priemonėmis.

C2. Atskirti vaikai migrantai

Kai kurie atskirti vaikai keliauja kaip vieniši migrantai, ieškantys apsaugos nuo didelio ir nuolatinio skurdo, trūkumų ir sunkumų arba ieškantys geresnės ir saugesnės ateities galimybių. Daugelis jų neturi galiojančių asmens tapatybės arba teisę gyventi šalyje patvirtinančių dokumentų. Atskirti vaikai iš šalies gali būti išsiunčiami tik nuodugnai tinkama tvarka nustačius jų interesus ir atsižvelgiant į padėtį jų kilmės šalyje. Nustatyti vaikų interesus ir įvertinti padėtį vaiko kilmės šalyje turėtų organizacija, turinti patirtį vaiko teisių srityje.

* VTK, 2 straipsnis.

C3. Atskirti nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai

C3.1. Vaikai atvežami į Europą ir pervežami jos teritorijoje vykdant prekybą žmonėmis⁵, siekiant juos išnaudoti įvairiais tikslais: versti užsiimti prostitucija, dalyvauti vaikų pornografijos gamyboje, elgetauti, vogti bei daryti smulkus nusikaltimus ir išnaudoti kitais būdais. Valstybės narės turėtų imtis priemonių, kad užkirstų kelią prekybai žmonėmis ir ją sustabdytų tarpusavyje dalindamosi informacija apie tokią prekybą. Taip valstybės narės turėtų užtikrinti, kad imigracijos pareigūnai ir pasienio policijos darbuotojai būtų įspėti apie šią problemą, be to, turėtų juos parengti, kad padėtų nustatyti vaikus, kurie galėjo tapti prekybos žmonėmis aukomis, tapatybę ir prireikus kreiptis į vaiko apsaugos tarnybas.

C3.2. Nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai neturi būti laikomi

⁵ Palermo protokolo dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo ir baudimo už vertinami ja 3 straipsnio a punkte prekyba žmonėmis apibrėžiama taip: „Prekyba žmonėmis – tai žmonių verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ar jų priėmimas gąsdinant, panaudojant jėgą ar kitas prievartos, grobimo, apgaulės, sukčiavimo formas, piktnaudžiaujant jų padėtimi ar pažeidžiamumu arba mokant ar priimant pinigus arba kitą naudą tam, kad būtų gautas kito tą žmogų kontroliuojančio asmens sutikimas siekiant išnaudoti. Išnaudojimas apima kitų asmenų išnaudojamą prostitucijos forma“.

nusikaltėliais arba traktuojami kaip tokie, ir pirmiausia jie turi būti apsaugoti, sulaukti pagalbos ir jiems turi būti atlyginta padaryta žala. Jie neturi būti verčiami duoti parodymus prieš prekybą žmonėmis užsiimančius asmenis, nuo kurių jie nukentėjo, siūlant jiems leidimą gyventi šalyje. Sprendimai dėl laikinos arba ilgalaikės gyvenamosios vietos turi būti priimami atsižvelgiant į vaiko interesus ir nepriklausomai nuo bendradarbiavimo su institucijomis. Vaikams turi būti skirta pakankamai laiko pagalvoti ir apsispręsti dėl liudijimo. Jiems reikia laiko, kad su specialistais užmegztų pasitikėjimu grindžiamus santykius ir jaustųsi saugūs ir saugomi. Apklausos dėl jų, kaip imigrantų, statuso neturi būti rengiamos iš karto po jų atvykimo arba nustačius, kad jie tapo prekybos žmonėmis aukomis.

C3.3. Atskirti nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai neturėtų būti laikomi tik pasyviais pagalbos gavėjais, o priimant su jais susijusius sprendimus, būtina išsiaiškinti ir atsižvelgti į jų nuomonę bei norus ir taip padėti jiems atsigauti ir atgauti savo teises. Išsami informacija apie visas procedūras ir jų padarinius turi būti pateikiama ir išaiškinama jiems suprantama kalba.

- * VTK, 34 straipsnis: Valstybės gina vaiką nuo visų seksualinio išnaudojimo ir suvedžiojimo formų.
- * VTK 35 straipsnis: Valstybės imasi visų reikiamų priemonių, kad užkirstų kelią vaikų grobimui, prekybai vaikais ar jų kontrabandai, nesvarbu, kokiais tikslais ir kokia forma.
- * VTK 36 straipsnis: Valstybės gina vaiką nuo visų kitų išnaudojimo formų, kaip nors kenkiančių jo gerovei.
- * VTK, 37 straipsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 23 ir 24 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 50–53 skirsniai: Atskirti vaikai nėra apsaugoti nuo prekybos žmonėmis, todėl valstybės turėtų imtis priemonių, kad užkirstų kelią tiek prekybai žmonėmis, tiek pakartotinai prekybai žmonėmis. Nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai neturėtų būti laikomi nusikaltėliais ar grąžinami į kilmės šalį, jeigu neįrodoma, kad tai labiausiai atitinka vaiko interesus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.

D. GEROJI PATIRTIS

I etapas. Atvykimas, priėmimas ir laikinoji globa

DI. Patekimas į teritoriją

DI.1. Niekada neturi būti atsisakyta įsileisti atskirtus vaikus ir jie neturi būti grąžinami įvažiavimo punkte, kol kompetentingos institucijos nenustatė jų interesų ir apsaugos poreikio. Tokie vaikai niekada neturi būti sulaikomi dėl imigracijos politikos ir praktikos. Imigracijos pareigūnai neturėtų vykdyti nuodugnios jų apklausos arba amžiaus nustatymo procedūrų įvažiavimo punkte (žr. D5 skyrių). Atskirti vaikai įvažiavimo punkte turėtų būti laikomi kuo trumpiau – būtina tik preliminariai nustatyti jų tapatybę ir sudaryti sąlygas, kad jie būtų perduoti atitinkamoms globos institucijoms. Jeigu vaiko tapatybei nustatyti reikia papildomų procedūrų, vaikui turi būti leista atvykti į valstybę, kol bus vykdomos šios procedūros.

DI.2. Atskirtiems vaikams neturi būti draudžiama pakartotinai atvykti į šalį.

- * VTK, 6 straipsnio I dalis: Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi.
- * VTK, 37 straipsnio b punktas: Nė iš vieno vaiko neteisėtai ar savavališkai negali būti atimta laisvė; jis sulaikomas tik kraštutiniu atveju ir turėtų būti laikomas atskirtas nuo suaugusiųjų.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 20 skirsnis.
- * JTVPK gairių 4.1 skirsnis.

D2. Tapatybės nustatymas

Įvažiavimo punktuose imigracijos tarnybos turėtų įdiegti tvarką atskirtų vaikų tapatybei nustatyti ir tokius vaikus perduoti atitinkamoms vaikų priežiūros tarnyboms. Kai su vaikais vyksta suaugęs asmuo, būtina įvertinti vaiko ir tokio suaugusiojo santykius ir nustatyti, ar suaugusysis yra pagrindinis vaiko globėjas. Atitinkamos organizacijos ir specialistai turėtų dalintis informacija atskirtiems vaikams išaiškinti ir jų apsaugai užtikrinti,

kadangi daug atskirtų vaikų patenka į šalį, įvažiavimo punkte nenustačius, kad jie yra atskirti vaikai. Kai kurie vaikai yra atskiriami po atvykimo į šalį (pvz., išsiskiria šeima, išvyksta rūpintojas ir t. t.). Vaikai gali suteikti įvairioms institucijoms neteisingą informaciją, nes kažką ne taip suprato, jaučiasi verčiami suteikti informaciją arba paprasčiausiai todėl, kad neturi prašomos pateikti informacijos. Jeigu po atvykimo vaikas tampa atskirtas, imigracijos ir pabėgėlių tarnybos turi užtikrinti, kad pasikeitęs vaiko statusas atsispindėtų taikomose procedūrose.

- * VTK, 8 straipsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio I punktas: Pirmenybinis atskirto vaiko tapatybės nustatymas, kai tik apie tokio vaiko buvimą tampa žinoma institucijoms.
- * JTVPK gairių 5.1–5.3 skirsniai ir II priedas.

D3. Globėjo skyrimas

D3.1. Kai tik nustatoma atskirto vaiko tapatybė arba kai asmuo teigia esąs atskirtas vaikas, neatsižvelgiant į tai, ar institucijos papildomai reikalauja įvertinti jo amžių, turi būti paskirtas nepriklausomas globėjas, kuris konsultuotų ir apsaugotų tokį atskirtą vaiką. Paskirtasis globėjas turėtų būti konsultuojamas ir informuojamas apie visus su vaiku susijusius veiksmus. Kai vaikas, priklausomai nuo jo amžiaus ir subrendimo, duoda tam sutikimą, globėjas turėtų turėti teisę atstovauti vaikui visuose planavimo ir sprendimų priėmimo procesuose.

Toks asmuo turėtų:

- ▶ užtikrinti, kad visi sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į vaiko interesus;
- ▶ užtikrinti, kad visi su jais susiję sprendimai būtų priimami atsižvelgiant į vaiko nuomonę ir pažiūras;
- ▶ užtikrinti, kad atskirtam vaikui būtų suteikta tinkama globa, būstas, švietimas, kalbinė pagalba ir sveikatos priežiūra ir kad jis galėtų praktikuoti savo tikėjimą;

- ▶ užtikrinti, kad vaikui būtų tinkamai teisiškai atstovaujama nagrinėjant reikalavimus dėl jo apsaugos ir priimant ilgalaikius sprendimus;
- ▶ kartu su vaiku išnagrinėti galimybę surasti šeimą ir su ja susijungti;
- ▶ prireikus padėti vaikui palaikyti ryšius su savo šeima;
- ▶ prisidėti prie vaiko interesus atitinkančio ilgalaikio sprendimo;
- ▶ padėti vaikui susisiekti su įvairiomis organizacijomis, galinčiomis suteikti jam būtinas paslaugas, ir užtikrinti santykių skaidrumą ir bendradarbiavimą;
- ▶ palaikyti ryšius su vaiko draugais ir bendraamžiais;
- ▶ konsultuotis su vaiku ir jam patarti;
- ▶ atstovauti vaikui.

D3.2. Globėjai turėtų būti skiriami, kol bus rastas ir įgyvendintas ilgalaikis sprendimas. Tai gali užtrukti ilgiau nei vaikui sukaks 18 metų. Kai ilgalaikis sprendimas priimamas iki vaikui sukanka 18 metų, prireikus reikėtų atsižvelgti į galimybę pratęsti globėjo pareigų vykdymo terminą iki vaikui sukaks 18 metų.

D3.3. Globėjo skyrimo procedūra turi būti ne mažiau palanki nei galiojančios nacionalinės administracinės arba teisminės procedūros, taikomos skiriant tos šalies vaikų globėjus. Šioms pareigoms vykdyti gali būti pasirinkti įvairių specialybių asmenys. Tačiau globėjai turi turėti profesinių įgūdžių darbo su atskirtais vaikais srityje ir suvokti vaikų migracijos kontekstą, kad galėtų veiksmingai eiti savo pareigas. Jie turi turėti reikiamos patirties vaikų priežiūros srityje ir suvokti specifinius bei kultūrinius atskirtų vaikų poreikius. Globėjai turi būti nuolat mokomi, jiems teiktina profesionalų pagalba; be to, juos turi patikrinti policijos ar kitų atitinkamų institucijų darbuotojai. Globėjai neturi užimti pareigų, dėl kurių gali kilti jo ir vaiko interesų konfliktas.

* VTK, 12 straipsnis.

- * VTK, 18 straipsnio 2 dalis: Valstybės teisėtiems globėjams teikia paramą, reikalingą vaikams tinkamai auklėti.
- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis: Vaikas, netekęs savo šeimos aplinkos, turi teisę į ypatingą apsaugą ir paramą.
- * VTK, 20 straipsnio 3 dalis: Teikiant priežiūrą vaikui, netekusiame savo šeimos, atsižvelgiama į jo etninę kilmę, religinę bei kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 21 ir 24 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 33–38 skirsniai: Valstybės turėtų skirti globėją (arba patarėją), kai tik nustatoma atskirto vaiko tapatybė.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * JTVPK gairių 5.7 skirsnis.

D4. Registracija ir dokumentai

D4.1. Registracija ir atitinkamų dokumentų įforminimas yra būtinas ilgalaikiams atskirtų vaikų interesams užtikrinti. Dėl to, atsižvelgiant į vaiko interesus, turi būti taikoma apklausos procedūra. Vaikus apklausiantys imigracijos ir pasienio policijos pareigūnai turėtų siekti gauti tik pagrindinę informaciją apie vaiko tapatybę. Išsamioje imigracijos institucijų rengiamoje apklausoje turi dalyvauti advokatas, globėjas ir kiti svarbūs suaugę asmenys, pvz., socialinis darbuotojas arba giminaitis, kai to pageidauja vaikas.

D4.2. Nuo vaiko tapatybės nustatymo momento iki ilgalaikio sprendimo įgyvendinimo atskirtas vaikas turi būti laikomas teisėtai gyvenančiu priimančioje šalyje.

D4.3. Kompetentinga vaiko globos institucija arba kita paskirtoji vaiko globos pareigas vykdanči organizacija turi atsižvelgti į visą socialinę istoriją, remdamasi visais informacijos šaltiniais. Ji turėtų apimti:

- ▶ informaciją apie šeimą (kilmės šalyje ir kitur);
- ▶ informaciją apie vaikui svarbius ne šeimos narius;

- ▶ informaciją apie vaiko radimo / jo tapatybės nustatymo aplinkybes;
- ▶ informaciją apie vaiko išsiskyrimą su šeima;
- ▶ informaciją apie vaiko gyvenimą iki išsiskyrimo ir po jo;
- ▶ informaciją apie vaiko fizinę būklę, sveikatą ir ligos istoriją;
- ▶ informaciją apie išsilavinimą (formalųjį ir neformalųjį);
- ▶ informaciją apie vaiko religinę bei kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą;
- ▶ esamus susitarimus dėl globos;
- ▶ vaiko norus ir ateities planus;
- ▶ preliminarų vaiko psichinio ir emocinio išsivystymo ir subrendimo įvertinimą.

D4.4. Visi atskirtus vaikus apklausiantys asmenys turi būti tinkamai parengti ir turėti patirties vykdant tokias apklausas.

- * VTK, 8 straipsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio ii punktas: Neatidėliotinas registravimas ir pradinė apklausa, siekiant surinkti biografinius duomenis ir informaciją apie socialinę istoriją, kurie padėtų nustatyti vaiko tapatybę.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 99 skirsnis: Integruotos duomenų apie atskirtus vaikus rinkimo sistemos kūrimas yra būtina veiksmingos politikos formavimo sąlyga.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 100 skirsnis: Apibrėžiama, kokius duomenis apie atskirtus vaikus reikėtų surinkti.
- * JTVPK gairių 5.6 ir 5.8–5.10 skirsniai.

D5. Amžiaus nustatymas

D5.1. Kai yra pagrindo abejoti dėl amžiaus ir kai kitais būdais, pvz., rengiant apklausą ir renkant dokumentais pagrįstus įrodymus, nepavyksta nustatyti

asmens amžiaus, amžiaus nustatymo procedūros turėtų būti taikomos tik kaip paskutinė priemonė, o ne kaip standartinė ar įprasta procedūra. Jeigu manoma, kad yra būtina nustatyti amžių, reikia gauti, prieš tai suteikus jam visą informaciją, asmens sutikimą, o procedūroje turėtų dalyvauti įvairių sričių nepriklausomi specialistai, turintys reikiamos profesinės patirties ir informacijos apie vaiko etninę ir kultūrinę priklausomybę. Nustatant vaiko amžių, atsižvelgiama į fizinius, augimo, psichologinius, aplinkos ir kultūrinius veiksnius. Svarbu pabrėžti, kad sunku tiksliai nustatyti amžių, todėl neišvengiama nemaža paklaida. Nustatant vaiko amžių, turėtų būti priimamas vaikui palankus sprendimas. Tyrimai neturėtų būti kultūriškai nepriimtini ar rengiami per prievartą. Visada reikia rinktis mažiau agresyvią alternatyvą ir gerbti asmens orumą. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti užtikrinti, kad amžius būtų nustatomas atsižvelgiant į vaiko lytį ir kad nepriklausomas globėjas stebėtų procedūrą ir joje dalyvautų, jeigu to pageidauja vaikas.

D5.2. Amžiaus nustatymo eiga, jo rezultatai ir padariniai asmeniui turi būti išaiškinti jam suprantama kalba. Rezultatai taip pat turi būti pateikiami raštu. Turėtų būti užtikrinama sprendimo apskundimo procedūra ir teikiama pagalba apskundžiant sprendimą.

D5.3. Kilus abejonių dėl asmens amžiaus, turėtų būti preliminariai pasikliaujama tokio asmens teiginiais, kad jam yra mažiau nei 18 metų. Asmeniui turėtų būti leidžiama atsisakyti dalyvauti amžiaus nustatymo procedūroje, jeigu tokia procedūra žeistų jo orumą arba pakenktų jo fizinei ar psichinei sveikatai. Amžius yra nustatomas ir apsauga taikoma niekaip neatsižvelgiant į atsisakymą dalyvauti minėtoje procedūroje.

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio i punktas: Amžius turi būtų nustatomas apdairiai, atsižvelgiant į vaiko interesus ir lytį, o esant abejonėms, sprendimas turi būti palankus asmeniui.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * JTVPK gairių 5.11 skirsnis.

D6. Teisė nebūti sulaikytam

D6.1. Atskirtų vaikų imigracijos statusas arba neteisėtas jų atvykimas į šalį neturėtų būti pagrindas jiems sulaikyti. Ši nuostata taikytina laikinam ir kitokiam sulaikymui pasienyje, tarptautinėse zonose, sulaikymo centruose, policijos areštinėse, kalėjimuose ar bet kuriuose kituose specialiuose jaunuolių sulaikymo centruose. Kai manoma, kad vaiko patalpinimas uždaramame centre atitinka jo interesus, būtina teismo priežiūra.

D6.2. Sprendimai sulaikyti atskirtus vaikus priimami, o sprendimai sulaikyti vaikus dėl neimigracinių priežasčių pakartotinai nagrinėjami ir apskundžiami taikant tokias pat teismines procedūras, normas ir apsaugos priemones, kokios taikomos šalies vaikų atžvilgiu. Sprendimas sulaikyti vaiką turi būti priimamas atsižvelgiant į konkrečią vaiko padėtį, o ne į jo imigracijos statusą. Pavyzdžiui, reikėtų atsižvelgti, ar vaikas įvykdė rimtą nusikaltimą, ar turi psichinės sveikatos problemų ir turi būti gydomas saugioje aplinkoje ir pan. Sulaikymas turi būti taikomas kaip paskutinė priemonė ir kuo trumpiau.

- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.
- * VTK, 37 straipsnio a punktas: Vaikas neturi patirti žiauraus, nežmoniško ar orumą žeminančio elgesio.
- * VTK, 37 straipsnio b punktas.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 61–63 skirsniai: Atskirti vaikai apskritai neturėtų būti sulaikomi, o neteisėtas atvykimas į šalį gali būti pateisinamas vadovaujantis bendraisiais teisės principais, kai toks atvykimas į šalį yra vienintelis būdas užkirsti kelią pagrindinių vaiko teisių pažeidimui. Sulaikymo sąlygos turėtų būti nustatomos pagal vaiko interesų principą.
- * JTVPK gairių 7.6 ir 7.7 skirsniai.

D7. Šeimos paieška ir ryšių užmezgimas

Vaiko tėvų ir šeimos paieška turėtų būti pradėta kuo greičiau, tačiau tik tuomet, jei taip nesukeliamas pavojus pačiam vaikui ar jo šeimos nariams. Paieška turi būti vykdoma konfidencialiai, asmeniui sutikus, prieš tai suteikus

jam visą informaciją. Paieška užsiimančios valstybės ir kitos organizacijos gali bendradarbiauti su specializuotomis JT agentūromis, Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komitetu ir tarptautinėmis socialinėmis tarnybomis bei atitinkamomis vaiko apsaugos institucijomis. Atskirti vaikai turėtų būti tinkamai informuojami apie šeimos paieškos procesą, o jį pradėjus, ir apie jo eigą, su jais taip pat turėtų būti konsultuojamasi šiuo klausimu. Į vaiko nuomonę būtina atsižvelgti visuose etapuose. Vaikas turėtų turėti galimybę spręsti, su kuo pasidalinti paieškos rezultatais, ir neturi būti verčiamas atskleisti šią informaciją prieš savo valią. Kai reikia, už vaiko rūpybą atsakingi asmenys turėtų palengvinti reguliarių vaiko bendravimą su jo šeima.

- * VTK, 9 straipsnio 3 dalis: Vaikas, kuris išskiriamas su savo tėvais, turi teisę nuolat su jais bendrauti.
- * VTK, 10 straipsnio 1 dalis: Prašymai dėl šeimos susijungimo svarstomi humaniškai, operatyviai ir priimant sprendimą.
- * VTK, 10 straipsnio 2 dalis: Vaikas, kurio tėvai gyvena skirtingose valstybėse, turi teisę nuolat su jais bendrauti.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 80 skirsnis: Šeimos paieška yra svarbi ilgalaikio sprendimo suradimo dalis ir jai turėtų būti teikiama pirmenybė, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams ir nekelia pavojaus ieškomiems asmenims.
- * JTVPK gairių 5.17 skirsnis.

D8. Laikina globa

D8.1. Globos suteikimas

D8.1.1. Nustačius atvykusių atskirtų vaikų tapatybę, jiems iš karto privalo būti suteikta tinkama globa. Paslaugų teikėjai privalo parengti tinkamas globos teikimo normas ir jų laikytis. Jeigu neaišku, kuri agentūra arba vietos administracinė įstaiga atsako už globos suteikimą, nėra priimtina, kad viena šalis atsisakytų prisiimti atsakomybę, jeigu su kita šalimi nebuvo susitarta dėl globos suteikimo. Kiekvienas atskirtas vaikas turėtų turėti galimybę

būti apgyvendintas šeimoje, jeigu tai geriausiai atitinka jo interesus. Globos įstaigos privalo skirti globą, remdamosi atidžiu tokių vaikų poreikių vertinimu, o sudarytos globos sąlygos turėtų būti kuo rečiau keistinos. Sudarytos globos sąlygos privalo būti reguliariai vertinamos. Vienų tėvų vaikai neturėtų būti atskirti, jei tai geriausiai atitinka vaiko interesus. Kai vaikai gyvena su giminaičiais ar yra atiduoti jų globai, būtina įvertinti tokių giminaičių sugebėjimą užtikrinti tinkamą globą, be to, būtina tikrinti, ar jie yra įsidarbinę. Vyresniems nei 16 metų atskirtiems vaikams, kurie nėra apgyvendinti šeimose, turėtų būti surasta tinkama įprastinė gyvenamoji aplinka, jų negalima vertinti kaip *de facto* suaugusiųjų ir įkurdinti suaugusiųjų bendrabučiuose ar priėmimo centruose.

D8.1.2. Kai atskirti vaikai atiduodami globoti arba apgyvendinami įprastinėje gyvenamojoje aplinkoje, jais privalo rūpintis tinkamai parengti specialistai ir globėjai, suprantantys jų kultūrinius, kalbinius bei religinius poreikius ir suvokiantys problemas, su kuriomis susiduria atskirti prieglobsčio ieškantys, nuo prekybos žmonėmis nukentėję ir migrantai vaikai. Kai įmanoma, globos darbuotojai turėtų padėti vaikui užmegzti ryšius su savo etnine bendruomene. Su atskirtais vaikais dirbantys asmenys privalo žinoti, kad vaikas turi teisę į asmeninį gyvenimą ir į konfidencialius santykius su savo globėju bei atstovu pagal įstatymą ir bet koku kitu atstovu.

D8.1.3. Nuo prekybos žmonėmis nukentėję atskirti vaikai negali būti laikomi sulaikymo centruose, kad jie būtų apsaugoti nuo asmenų, kurie jais prekiaavo arba kurie nori juos išnaudoti. Bendradarbiaujant su vaikų rūpybos institucijomis, turėtų būti pasirūpinta alternatyviomis apsaugos priemonėmis, pvz., saugiu būstu. Saugumo sumetimais priėmimo centruose ir gyvenamuosiuose namuose dirbantys globos darbuotojai turėtų būti informuoti apie prekybos vaikais prostitucijos ar kitokio išnaudojimo tikslais problemą.

- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis ir 13 straipsnis.
- * VTK, 14 straipsnis: Vaikas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę.
- * VTK, 15 straipsnis: Vaikas turi teisę į asociacijų laisvę.

- * VTK, 16 straipsnis.
- * VTK, 19 straipsnis: Valstybės imasi visų reikiamų priemonių, siekdamas apginti vaiką nuo visų fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo, netinkamo elgesio ar išnaudojimo formų.
- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis, 20 straipsnio 3 dalis ir 25 straipsnis.
- * VTK, 26 straipsnis: Vaikas turi teisę naudotis socialiniu aprūpinimu ir socialiniu draudimu.
- * VTK, 27 straipsnis: Vaikas turi teisę į tokias gyvenimo sąlygas, kokių jam reikia vystytis fiziškai, protišcai, dvasiškai, doroviškai ir socialiai.
- * VTK, 30, 34, 35 ir 36 straipsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 40 skirsnis: Apgyvendinimas turėtų būti tęstinis procesas vaiko auklėjime jo kultūros ir kalbos požiūriu. Apgyvendinimo sąlygos turėtų būti keistinos kuo rečiau, o vienų tėvų vaikai turėtų būti apgyvendinti kartu. Tokius vaikus turinčios šeimos turėtų gauti veiksmingą apsaugą, o vaikai turėtų būti informuoti apie jiems rengiamus planus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis: Priėmus sprendimą, kad atskirtas vaikas pasiliks bendruomenėje, reikėtų atlikti įvertinimą ir nustatyti tinkamas ilgalaikes sąlygas. Atskirti vaikai turėtų turėti tokias pat teises į paslaugas, kaip ir pilietybę turintys vaikai.
- * JTVPK gairės, 7.1–7.5 skirsniai.

D8.2. Sveikata

Atskirti vaikai privalo turėti tokias pat teises į profilaktinę, gydomąją ir skubią sveikatos priežiūrą, kaip ir pilietybę turintys vaikai. Ypatingas dėmesys privalo būti skirtas tokių vaikų fizinės ir psichinės sveikatos poreikiams, susijusiems su ankstesniu fiziniu išsekimu ir sveikatos sutrikimais, negaliomis, psichologiniu smurto, traumos bei netekties poveikiu ir priimančiojoje ar tranzitinėje šalyje patirto rasizmo bei ksenofobijos pasekmėmis. Kai kuriems atskirtiems vaikams psichologo konsultacijos yra gyvybiškai svarbios atsigausti.

- * VTK, 23 straipsnis: Neįgalus vaikas turi teisę gyventi pilnavertį bei prideramą gyvenimą ir teisę gauti ypatingą globą.
- * VTK, 24 straipsnis.
- * VTK, 39 straipsnis: Valstybės imasi reikiamų priemonių, kad padėtų fiziškai ir psichologiškai atsigauti ir pakartotinai socialiai integruotis nukentėjusiam vaikui.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 46–49 skirsniai: Atskirtas vaikas turėtų turėti tokias pat teises į sveikatos priežiūros paslaugas, kaip ir pilietybę turintys vaikai, o valstybės privalo atkreipti dėmesį į atskirtų vaikų konkrečias silpnąsias vietas ir jų poveikį vaiko sveikatai. Turėtų būti numatyta rehabilitacija.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.
- * JTVPK gairės, 7.9–7.11 skirsniai.

D8.3. Švietimas, kalba ir mokymas

Atskirti vaikai privalo turėti tokias pat teises į privalomą švietimą, kaip ir pilietybę turintys vaikai. Mokyklos turi lanksčiai ir maloniai priimti atskirtus vaikus ir suteikti jiems pagalbą mokytis antrosios kalbos. Kiekvienam atskirtam vaikui turėtų būti parengtas individualus mokymo planas ir stengiamasi, siekiant užtikrinti įprastos mokyklos lankymą. Mokymo įstaigos privalo būti budrios dėl bendraamžių smurto ir patyčių atskirtų vaikų atžvilgiu bei imtis priemonių jiems išvengti. Siekiant išsaugoti atskirtų vaikų kultūrinę tapatybę, jiems turėtų būti sudarytos sąlygos mokytis gimtąja kalba. Vyresniems atskirtiems vaikams turėtų būti sudarytos profesinio mokymo galimybės, nes tai padidintų jų galimybes.

- * VTK, 28 straipsnis: Vaikas turi teisę į nemokamą ir privalomą pradinį mokslą. Valstybės skatina įvairias vidurinio lavinimo formas ir rūpinasi, kad jis būtų prieinamas visiems vaikams. Mokomasis ir profesinis orientavimas turi būti prieinamas visiems vaikams.
- * VTK, 29 straipsnio I dalies c punktas: Lavinimo tikslas – ugdyti vaiko pagarbą kultūrinei tapatybei, kalbai ir vertybėms.
- * VTK, 30 straipsnis.

- * VTK, 32 straipsnis: Vaikas turi būti apsaugotas nuo ekonominio išnaudojimo ir pavojingo darbo.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 41 skirsnis: Valstybės turėtų sudaryti sąlygas ugdyti visų globos ciklo etapų metu.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 42 skirsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.
- * JTVPK gairės, 7.12–7.14 skirsniai.

D8.4. Socialinė pagalba

D8.4.1. Kai kuriems atskirtiems vaikams gali būti reikalinga socialinė ir finansinė pagalba. Pavyzdžiui, jie gali būti gavę leidimą gyventi, tačiau nerasti darbo arba norėti mokytis, ir jie yra pakankamai suaugę bei nori gyventi savarankiškai. Gali būti, kad jais rūpinasi vaikų rūpybos agentūros, bet, kadangi jų amžius leidžia jiems prašyti finansinės valstybės paramos, šios agentūros naudojami tokiu keliu kaip priemone paramos išlaidoms padengti.

D8.4.2. Atskirti vaikai privalo turėti teisę į finansinę paramą ir būstą kaip ir pilietybę turintys vaikai. Ši teisė privalo neprieštarauti vietiniams amžiaus apribojimams, o visos administracinės procedūros privalo būti taikomos taip pat, kaip ir pilietybę turintiems vaikams. Turėtų būti suteikta tokio pat dydžio finansinė pagalba, kaip ir pilietybę turintiems vaikams.

- * VTK, 26 straipsnis: Kiekvienas vaikas turi teisę naudotis socialiniu aprūpinimu.
- * VTK, 27 straipsnis: Vaikas turi teisę į tokias gyvenimo sąlygas, kokių jam reikia vystytis fiziškai, protišcai, dvasiškai, doroviškai ir socialiai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 44 skirsnis: Vaikas turėtų gauti materialinę paramą.
- * JTVPK gairės, 10.9 skirsnis.

D8.5. Įdarbinimas

D8.5.1. Gavus leidimą gyventi arba kitokį leidimą, suteikiantį teisę likti priimančiojoje šalyje, kai kuriems vyresnio amžiaus atskirtiems vaikams gali būti leista dirbti, o kai kurie gali pageidauti ieškoti darbo, bet ne tęsti mokslus. Pageidaujantys rasti darbą atskirti vaikai iš savo socialinio darbuotojo/ globėjo turėtų gauti karjeros gaires ir paramą, kuri padėtų jiems įvertinti pasirinkimo galimybes ir suprasti užimtumo situaciją priimančiojoje šalyje. Pageidautina, kad prieš surasdami darbą atskirti vaikai susivoktų savo naujoje padėtyje, jie neturėtų patekti į darbo rinką vos atvykę. Reikėtų pasirinkti ir užtikrinti, kad jaunas žmogus nepatirtų prievartos arba spaudimo dirbti, o dirbantieji su atskirtais vaikais privalo užtikrinti, kad įdarbinimo sąlygos būtų priimtinos, o darbo sąlygos nebūtų išnaudotojiškos.

D8.5.2. Atskirti vaikai privalo turėti teisę į darbo rinką tokiomis pat sąlygomis, kaip ir pilietybę turintys vaikai. Ši teisė privalo neprieštarauti vietiniams amžiaus apribojimams, minimaliam darbo užmokesčio lygiui, teisiniams darbuotojų sveikatos ir saugos reglamentams ir kitoms atitinkamoms apsaugos priemonėms, numatytomis valstybių teisės aktuose. Atskirti vaikai privalo būti užregistruoti atitinkamame administraciniame departamente, ir visos administracinės procedūros privalo būti taikomos taip pat, kaip ir pilietybę turintiems vaikams.

* Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.

2 etapas. Ilgalaikiai, konkretūs ir saugūs sprendimai. Vaiko interesų nustatymas

Būtina parengti tvarką, kurios laikantis būtų nustatomi apsaugos poreikiai (įskaitant prieglobstį) ir pagal kurią kiekvienam atskirtam vaikui numatytas ilgalaikis sprendimas, visų pirma atsižvelgiant į vaiko interesus.

Dėl šios priežasties visiems atskirtiems vaikams privalo būti parengta procedūra, nustatanti vaiko interesus, į kurią visų pirma turi būti atsižvelgiama, kiekvienam vaikui nustatant apsaugos poreikius ir priimant ilgalaikį sprendimą. Nustatant reikės atsižvelgti į vaiko apsaugos poreikius ir poveikį vaikui, jei jis

pasiliktų priimančiojoje šalyje arba susijungtų su šeima ar globėjais kilmės arba bet kurioje trečiojoje šalyje (žr. D15). Tais atvejais, kai naudojama prieglobsčio nustatymo procedūra, šios procedūros rezultatas bus ilgalaikis sprendimas. Vargu ar ilgalaikis sprendimas liks ilgalaikis, jei jis bus priimtas, remiantis nutarimu leisti vaikui pasilikti tik iki jam sueis 18 metų (žr. D14.7).

Kalbant apie ilgalaikius sprendimus, reikėtų laikytis detalios vaiko interesų nustatymo procedūros, kuri apima daugybę agentūrų, taip pat nepriklausomą vaiko globėją, ir kurioje atsižvelgiama į vaiko nuomonę.

D9. Teisė į vaiko interesų nustatymo procesą

D9.1. Iš atskirtų vaikų, nepaisant jų amžiaus, negali būti atimta teisė nedelsiant prašyti proceso, nustatančio jo interesus. Atskirtiems prieglobsčio ieškantiems vaikams prieglobsčio nustatymo procedūros rezultatas bus būtina jų interesų nustatymo dalis.

D9.2. Atskirtiems vaikams, kurie pilnametystės sulaukia nustatymo proceso metu, toliau turėtų būti taikomos tokios pat specialios nustatymo procedūros, kaip ir jaunesniems nei 18 metų asmenims. Tačiau valstybės turėtų pašalinti kliūtis, dėl kurių vaikas gali tapti pilnametis jau nustatymo proceso metu.

- * VTK, 22 straipsnis.
- * JTVPK gairės, 4.1, 5.4 ir 10.1 skirsniai.

D10. Atstovas pagal įstatymą ir teisinė pagalba

Visuose teisiniuose procesuose, įskaitant apeliacinius skundus arba peržiūras, atskirtam vaikui privalo būti suteikta teisinė pagalba ir paskirtas atstovas pagal įstatymą, kuris padėtų tokiam vaikui paduoti prašymą dėl apsaugos suteikimo ir įgyvendinti bet kokius vėlesnius ilgalaikius sprendimus. Vaiko atstovas pagal įstatymą privalo būti skiriamas nemokamai. Jis privalo turėti patirties migracijos teisės, prieglobsčio skyrimo proceso klausimais ir žinoti nuo prekybos žmonėmis nukentėjusių vaikų apsaugos priemones,

taip pat turėti atstovavimo vaikams įgūdžių, žinoti lyčių poreikius ir būti susipažinęs su vaikų persekiojimo ir išnaudojimo formomis tarptautiniu mastu.

- * VTK, 12 straipsnis.
- * VTK, 22 straipsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 69 skirsnis: Atskirtas vaikas turėtų turėti teisę į teisinį atstovavimą.
- * JTVPK gairės, 4.2 ir 8.3 skirsniai.

D II. Būtiniosios procedūrinės garantijos

D II.1. Sprendimą dėl vaiko prašymo suteikti apsaugą privalo priimti kompetentinga institucija, kurios darbuotojai turėtų pakankamai patirties prieglobsčio suteikimo, pabėgėlių, nuo prekybos žmonėmis nukentėjusių asmenų ir kitais atitinkamais apsaugos klausimais ir būtų gerai susipažinę su visais teisiniais dokumentais vaiko teisių srityje. Vaikams, kurie iš pradžių gauna neigiamą atsakymą, privalo būti suteikta teisė apskųsti sprendimą teisminei institucijai apeliacine tvarka. Turėtų būti suteikta pakankamai laiko apeliaciniam skundai pateikti. Vaikų prašymams privalo būti suteikta pirmenybė, kad delsa būtų sumažinta iki minimumo ir jiems nereikėtų ilgai laukti.

D II.2. Kai būtina, vaikus privalo apklausti tinkamai pasirengę pareigūnai, apklausos rengtinoms vaikams priimtinu būdu, su pertraukomis ir negrėsmingoje aplinkoje. Kiekvienoje apklausoje privalo dalyvauti vaiko atstovas pagal įstatymą ir, jei vaikas pageidauja, kiti jam svarbūs suaugusieji, pavyzdžiui, socialinis darbuotojas, giminaitis, globėjas ir t. t. Apklausa privalo būti protokoluojama. Jos metu priimti sprendimai turėtų būti dokumentuojami ir pateikiami vaikui ir jo globėjui. Atskirtiems vaikams turėtų būti sudaryta galimybė duoti parodymus keliais skirtingais būdais. Minėtini žodiniai parodymai, piešiniai ir rašiniai, į garsajuostę ir vaizdajuostę įrašytos apklausos, kurias rengia nepriklausomi apklausos ekspertai, ir parodymai, duodami naudojantis vaizdo ryšiu.

D11.3. Pageidautina, kad nepriklausomas ekspertas įvertintų vaikų, ypač mažesnių, neįgalių ar psichologinę traumą patyrusių, gebėjimą apibūdinti jų apsaugos poreikį arba pagrįstą persekiojimo baimę, taip pat nustatytų sunkumus, kurių gali kilti vaikui smulkiai nupasakojant skausmingus įvykius ar atskleidžiant svarbią informaciją.

- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 71 skirsnis: Prašymus turėtų nagrinėti kompetentingos institucijos.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * JTVPK gairės, 4.2, 8.1, 8.2, 8.4 ir 8.5 skirsniai.

D12. Kriterijai sprendimui dėl vaiko tarptautinės apsaugos ir ilgalaikio sprendimo priimti

D12.1. Atskirtiems vaikams negalima atsakyti išduoti arba neišduoti leidimo pasilikti priimančiojoje šalyje dėl jų amžiaus. Užtikrinant apsaugą ir siekiant priimti ilgalaikius sprendimus, būtina visų pirma atsižvelgti į vaiko interesus. Ypač daug dėmesio reikia skirti vaiko teisei į šeimos vienybę, atsižvelgiant į vaiko interesus. Valdžios institucijos turėtų atsižvelgti konkrečiai į:

- ▶ vaiko amžių, brandą ir jo raidos etapus;
- ▶ galimybę, kad vaikas savo baimes ir išgyvenimus išreiškia kitaip nei suaugusieji;
- ▶ galimybę, kad vaiko žinios apie savo kilmės šalį yra ribotos;
- ▶ vaikams gresiančius žmogaus teisių pažeidimus (vaikų samdymą į kariuomenę, prekybą vaikais seksualinio išnaudojimo tikslais, mergaičių genitalijų žalojimą, prievartinį darbą ir t. t.);
- ▶ kilmės šalyje esančios vaiko šeimos situaciją ir, kai žinoma, tėvų arba globėjų, kurie galbūt išsiuntė vaiką iš šalies, kad jį apsaugotų, norus;

- ▶ žalingus veiksmus, kurie suaugusiojo atžvilgiu galėtų būti vertinami kaip priekabiavimas ar diskriminacija, o vaiko atžvilgiu gali reikšti persekiojimą.

D12.2. Todėl, nagrinėjant atskirtų vaikų apsaugos poreikius, galbūt derėtų atidžiau atsižvelgti į tam tikrus objektyvius veiksnius ir juos įvertinti, nustatant, ar vaikui gresia pavojus arba darytina prielaida, kad vaikas pagrįstai bijo persekiojimo. Nustatant atskirtų vaikų apsaugos poreikį, reikėtų liberaliai taikyti abejotinų aplinkybių aiškinimą vaiko naudai.

- * VTK, 3, 12, 22, 32, 34, 35, 36 ir 37 straipsniai.
- * VTK, 38 straipsnis: Valstybė užtikrina, kad 15 metų neturintys asmenys tiesiogiai nedalyvautų karo veiksmuose.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 72 skirsnis: Vertinant turėtų būti atskirai nagrinėjamas kiekvieno vaiko pateiktas unikalus veiksmių derinys.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 74 skirsnis: Vertindamos pabėgėlių prašymus, valstybės atsižvelgia į konkrečius persekiojimą patyrusių vaikų motyvus ir pavyzdžius.
- * JTVPK gairės, 8.6–8.10, 9.7 ir 10.4 skirsniai.

Nustačius vaiko interesus, tikėtina, kad bus priimtas ilgalaikis sprendimas vaikui susijungti su savo šeima priimančiojoje, kilmės ar trečiojoje šalyje arba likti priimančiojoje šalyje be šeimos narių globos, arba, išimtiniais atvejais, grįžti į savo kilmės šalį, kur jį globos asmenys, kurie nėra šeimos nariai. D.13 ir D.15 skirsniuose rasite garantijas, į kurias reikia atsižvelgti, grąžinant vaiką į kilmės šalį arba jam susijungiant su šeima.

D13. Šeimos susijungimas

D13.1. Bet kurioje su atskirtu vaiku susijusioje situacijoje valstybės privalo konstruktyviai ir aktyviai padėti vaikui susijungti su šeima toje valstybėje, kurioje bus geriausiai patenkinti vaiko interesai.

D13.2. Jei nustatoma, kad geriausiai vaiko interesus atitinka šeimos susijungimas priimančiojoje šalyje, vaiko šeimos nariams turėtų būti suteikta

teisę įvažiuoti į šalį ir joje gyventi. Toks vaiko arba tėvų pateiktas prašymas turėtų būti svarstomas humaniškai, operatyviai ir priimant sprendimą.

D13.3. Jei šeima turėtų susijungti vaiko kilmės šalyje arba trečiojoje šalyje, susijungimas privalo vykti, laikantis D15 skyriuje minimų apsaugos priemonių. Kai atskirto vaiko šeimos narys gyvena trečiojoje šalyje ir kai toks vaikas ir šeimos narys nori susijungti tokioje trečiojoje šalyje, atitinkama tos šalies, kurioje gyvena (laikina arba kitaip) šeimos narys, vaiko globos tarnyba privalo atidžiai įvertinti, ar toks šeimos narys gali tinkamai globoti vaiką.

- * VTK, 10 straipsnio 1 dalis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 81 skirsnis: Reikėtų dėti visas pastangas, kad atskirtas vaikas būtų grąžintas tėvams, išskyrus atvejus, kai tolesnis atskyrimas yra būtinas vaiko interesams.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 83 skirsnis: Vaiko pateiktas prašymas leisti jo tėvams įvažiuoti į valstybę šeimos susijungimo tikslais turi būti nagrinėjamas humaniškai ir greitai.
- * JTVPK gairės, 5.5, 10.5 ir 10.11 skirsniai.

D14. Pasilikimas ir integracija priimančiojoje šalyje

D14.1. Atskirtam vaikui būtina leisti legaliai pasilikti priimančiojoje šalyje, jei nustatoma, kad tai geriausiai atitinka jo interesus. Tikėtina, kad taip yra, jei jam taikytina viena ar daugiau iš toliau išvardytų sąlygų:

- ▶ jis yra pabėgėlis ar asmuo, kuriam būtina tarptautinė apsauga arba prieglobstis;
- ▶ jo buvimą šalyje sąlygoja humanitarinės, medicininės priežastys arba šeimyninės aplinkybės;
- ▶ vaikas nukentėjo nuo prekybos žmonėmis, todėl jam nesaugu grįžti į kilmės šalį;
- ▶ vaikui nesaugu grįžti į kilmės šalį, pavyzdžiui, dėl joje vykstančio ginkluoto konflikto, suirutės, neramumų ir t. t.;

- ▶ vaiko tėvai arba globėjai negali suteikti realios ir saugios globos arba jų negalima surasti, o kilmės šalyje nėra kito ankstesnio įstatymo leidžiamo arba įprasto tiesioginio rūpintojo.

D14.2. Svarstydamos integraciją priimančiojoje šalyje, rūpybos institucijos privalo atidžiai įvertinti vaiko situaciją, atsižvelgdamos į jo amžių, lytį, religiją, kultūrinę ir kalbinę globos istoriją, psichinę ir fizinę sveikatą, išsilavinimą ir šeimos situaciją kilmės šalyje. Po to, konsultuojantis su pačiu vaiku, būtina pasirūpinti jo ilgalaikiu apgyvendinimu bendruomenėje. Tai, žinoma, gali būti ir laikinos globos tęsinys. Apskritai pageidautina, kad jaunesniais nei 16 metų vaikais rūpintųsi jų kultūrai priklausančių globėjų šeima. Vyresni vaikai gali nuspręsti ir jiems gali būti priimtina gyventi mažose šeimyninėse bendruomenėse. Jose turėtų dirbti tinkamai parengti globos darbuotojai, suvokiantys atskirtų vaikų kultūrinius poreikius.

D14.3. Vienų tėvų vaikai turėtų būti apgyvendinami kartu, nebent jie to nenorėtų arba tai neatitiktų jų interesų. Jei vienu tėvų vaikai gyvena nepriklausomai, o atsakomybė tenka vyriausiam iš jų, tuomet jiems turi būti suteikta tinkama parama ir konsultacijos.

D14.4. Įvaikinimas atskirtam vaikui retai yra tinkama išeitis. Prieš priimdama sprendimą, kad įvaikinti perspektyvu ar pageidautina, atitinkama įgaliota ir specializuota organizacija turėtų atidžiai įvertinti vaiko šeimos aplinkybes kilmės šalyje. Atitinkama tvarka yra aiškiai išdėstyta Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos rekomendacijoje.

D14.5. Paaiškėjus, kad atskirtas vaikas neturi pilietybės, jam turėtų būti padėta įgyti pilietybę.

D14.6. Atskirtų vaikų teisės į mokslą ir mokymą, sveikatos priežiūrą, kalbinę pagalbą, socialinę pagalbą bei įdarbinimą (kaip nurodyta D8 skyriuje) turėtų likti tokios pat, kaip ir pilietybę turintiems vaikams, atsižvelgiant į nacionalinius įstatymus.

D14.7. Leidimas laikinai gyventi nėra ilgalaikis sprendimas ir negali būti laikomas vien administraciniu atsakomuoju veiksmu, kuris baigsis staiga,

kai vaikui sueis 18 metų. Tinkamo sprendimo būtina pradėti ieškoti nedelsiant. Su vaikais, kurie atvyko būdami nepilnamečiai ir buvo priimti dėl humanitarinių ar šeimyninių priežasčių arba gavo kurį kitą laikiną statusą, nustojantį galioti suėjus 18 metų, turėtų būti elgiamasi geranoriškai, jiems sulaukus pilnametystės, ir reikiamai atsižvelgiant į jų pažeidžiamumą. Su jais neturėtų būti elgiamasi blogiau negu su pilietybę turinčiais vaikais, pasibaigus jų globai, jiems turėtų būti pasiūlyta parama pagal atitinkamą programą, įgyvendinamą pasibaigus globai, jų perėjimui į savarankišką gyvenimą palengvinti.

- * VTK, 2, 3, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 23–28, 29(1c), 30 ir 39 straipsniai.
- * VTK, 7 straipsnio 1 dalis: Vaikas turi teisę į pilietybę.
- * VTK, 21 straipsnis: Valstybių įsipareigojimai įvaikinant kitoje šalyje.
- * VTK, 31 straipsnis: „Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę į poilsį ir laisvalaikį, teisę dalyvauti žaidynėse ir jo amžių atitinkančiuose pramoginiuose renginiuose, laisvai dalyvauti kultūriniame gyvenime ir kurti meno kūrinius“. Valstybės dalyvės gerbia ir skatina šias teises ir „prisideda prie to, kad jam būtų suteiktos atitinkamos ir vienodos galimybės dalyvauti kultūrinėje ir kūrybinėje veikloje, praleisti laisvalaikį ar poilsiauti“.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 77 skirsnis: Atskirti vaikai naudojami esamomis nemokamos apsaugos formomis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 82 skirsnis: Šeimos susijungimas vaiko kilmės šalyje neatitinka vaiko interesų, esant pavojui, kad sugrįžimas pažeistų vaiko pagrindines žmogaus teises.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 89 skirsnis: Integracija yra pradinė išeitis, jeigu sugrįžimas nėra įmanomas, ir jos pagrindą turėtų sudaryti saugus teisinis statusas.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 91 skirsnis: Atskirtas vaikas turėtų būti įvaikintas tik tuomet, jei nustatoma, kad vaiką galima įvaikinti; įvaikinimo negalima vykdyti paskubomis; įvaikinimas privalo geriausiai atitikti vaiko interesus ir būti vykdomas, laikantis galiojančių įstatymų; būtina atsižvelgti į vaiko nuomonę ir suteikti pirmenybę įsivaikinti giminėms toje šalyje, kurioje jie

gyvena. Vaikas neturėtų būti įvaikinamas, jei nebuvo imtasi visų būtinų priemonių, ieškant vaiko tėvų arba kitų šeimos narių, ir nustatyta, kad nėra pagrįstos vilties rasti vaiko šeimą; vaikas nenori būti įvaikintas arba yra galimybė savanoriškai grįžti į tėvynę saugiai ir oriai.

* JTVPK gairės, 9.1, 9.4, 10.2–10.4 ir 10.6–10.10 skirsniai.

D15. Grįžimas į kilmės šalį arba apgyvendinimas trečiojoje šalyje ar perkėlimas į ją

D15.1. Priėmus sprendimą atskirtą vaiką grąžinti arba apgyvendinti kitoje vietoje, remiantis bet kokios formos grąžinimo, perkėlimo (pavyzdžiui, Dublino reglamentas), grįžimo arba apgyvendinimo kitoje vietoje sutarčių ar direktyvų sąlygomis, būtina imtis priemonių ir nustatyti geriausiai vaiko interesus atitinkančią veiksmų eigą. Atskirto vaiko negalima grąžinti arba apgyvendinti kitoje vietoje tik todėl, kad pagal įstatymą jis neturi teisės likti priimančioje šalyje arba jam taikoma administracinė grąžinimo, perkėlimo, grįžimo arba apgyvendinimo kitoje vietoje procedūra. Bet koku atveju atskirtas vaikas turėtų grįžti į kilmės šalį, būti perkeltas į trečiąją šalį arba apgyvendintas joje, kai tai geriausiai atitinka jo interesus.

D15.2. Geriausia, kai vaikai grąžinami, perkeliama arba apgyvendinami kitoje vietoje savanoriškai, jeigu tai geriausiai atitinka jų interesus. Visuose šio proceso etapuose vaikai privalo būti tinkamai informuojami ir konsultuojami, o į jų nuomonę – atsižvelgiama. Svarbūs šio proceso veiksniai – vaiko amžius, tai, kiek laiko vaikas nebuvo kilmės šalyje, ir jo ryšys su šalimi, kur jį siūloma apgyvendinti arba perkelti.

D15.3. Prieš grąžinant atskirtą vaiką į kilmės šalį, apgyvendinant trečiojoje šalyje arba perkeliant į ją, būtina nustatyti vaiko interesus. Tai privalo būti daugialypis procesas, įtraukiantis su tuo susijusias agentūras. Tokio nustatymo rezultatui įtakos privalo turėti bent šie veiksniai:

- ▶ atidžiai nustatoma, ar, atsižvelgiant į persekiojimo, įtraukimo į ginkluotus konfliktus, smurto bei skriaudimo ir išnaudojimo pavojų, saugu grąžinti vaiką į jo gimtąją šalį ar šalį, kur jį siūloma perkelti arba apgyvendinti;

- ▶ vaiko rūpintojas ir globėjas priimančiojoje šalyje sutinka, kad grįžimas, perkėlimas arba apgyvendinimas kitoje vietoje geriausiai atitinka vaiko interesus;
- ▶ socialiniu požiūriu atidžiai įvertinama šeimos situacija kilmės šalyje arba apgyvendinti ar perkelti siūlomoje šalyje. Tėvai arba rūpintojai privalo įrodyti savo tapatybę. Būtina įvertinti vaiko šeimos (tėvų ar kitų šeimos narių) norą ir sugebėjimus užtikrinti vaikui reikiamą globą;
- ▶ atidžiai įvertinamos galimybės gauti tinkamą maistą, būstą, sveikatos priežiūrą, išsilavinimą, profesinį mokymą, taip pat įsidarbinimo galimybes kilmės šalyje arba šalyje, kurioje siūloma apgyvendinti ar į kurią siūloma perkelti;
- ▶ vaiko tėvai, gimimaičiai ar kiti suaugę rūpintojai sutinka užtikrinti ilgalaikę vaiko globą, vos jis atvyks į kilmės šalį arba šalį, skirtą apgyvendinti ar perkelti;
- ▶ būtina išnagrinėti šeimos nuomonę dėl vaiko grąžinimo, apgyvendinimo kitoje vietoje arba perkėlimo ir į ją atsižvelgti;
- ▶ vaikas išsamiai informuojamas ir su juo konsultuojamasi visuose etapuose, jam suteikiamos reikiamos konsultacijos ir parama. Įvertinus vaiko amžių ir brandą, į jo nuomonę dėl grąžimo, apgyvendinimo kitoje vietoje arba perkėlimo taip pat būtina atsižvelgti;
- ▶ prieš vaiko grąžimą, apgyvendinimą kitur arba perkėlimą jam sudaromos sąlygos nuolat bendrauti su šeima;
- ▶ kartu su vaiko rūpybos įstaigomis sudaromas reintegracijos planas kilmės, apgyvendinimo arba perkėlimo šalyje.

D15.4. Atskirtų nuo prekybos žmonėmis nukentėjusių vaikų negalima grąžinti į jų kilmės šalį arba apgyvendinti trečiojoje šalyje, arba į ją perkelti, neįvertinus šeimos situacijos ir galimos represalijų arba pakartotino pardavimo rizikos, taip užtikrinant, kad vaikas grįžta arba persikelia į saugią aplinką. Be to, ypač svarbu atkreipti dėmesį į žeminimo ir socialinės

atskirties, kurią gali patirti į kilmės arba trečiąją šalį grįžę atskirti, ypač sekso pramonėje išnaudoti vaikai, riziką.

D15.5. Jei nustatoma, kad vaiko interesus geriausiai atitinka grįžimas, perkélimas arba apgyvendinimas kitoje vietoje, atskirtą vaiką jo kelionės metu privalo tinkamai lydėti asmuo, kuriuo jis pasitiki, pavyzdžiui, globėjas arba socialinis darbuotojas. Būtina parengti veiksmingos nuolatinės vaiko gerovės stebėsenos mechanizmą.

D15.6. Stacionarinė globa yra mažiausiai pageidautina atskirto vaiko pakeičiamosios globos forma, nes ji negali sukurti normalių sąlygų, kuriomis vaikai turėtų augti ir vystytis. Vaikus reikia grąžinti į vaikų rūpybos įstaigas kilmės arba trečiojoje šalyje tik tada, jeigu tai yra suderinto plano laikui bégant sujungti šeimą dalis arba yra išskirtinės priežastys, kodél toks veiksmas geriausiai atitinka vaiko interesus. Tėvai arba rūpintojai privalo įrodyti savo tapatybę ir užtikrinti, kad vaikui negresia pavojus ir jis apsaugotas. Būtina parengti veiksmingos nuolatinės vaiko gerovės stebėsenos mechanizmą.

D15.7. Su atskirtais vaikais, kurie į priimančiąją šalį atvyko būdami nepilnamečiai, joje sulaukė 18 metų ir negavo leidimo likti, būtina elgtis kaip su pažeidžiamais asmenimis ir konsultuotis dėl sąlygų, būtinų, kad jie sėkmingai integruotųsi kilmės šalyje, apsigyventų trečiojoje šalyje arba į ją persikeltų.

D15.8. Atskirtų vaikų negalima grąžinti į „tranzitines“ šalis, jei nebuvo atidžiai įvertintas (kaip nurodyta anksčiau) grįžimo poveikis vaikui ir nėra aišku, kad grįžimas geriausiai atitinka vaiko interesus. Neturi būti pavojaus, kad vaikas grąžinamas į tokią vietą, kur jis gali patirti persekiojimą, sužalojimus arba su juo gali būti blogai elgiamasi.

- * VTK, 3 straipsnis.
- * VTK, 5 straipsnis: Valstybės gerbia tėvų ir išplėstinės šeimos teises ir pareigas deramai elgtis su vaiku ir jam vadovauti.
- * VTK, 6, 12, 19, 20, 24, 27, 28, 34, 35, 36, 37(a), 38 ir 39 straipsniai.

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 84 skirsnis: Gržimas į kilmės šalį nėra pasirinktinai, jei yra pagrįsta rizika, kad dėl gržimo gali būti pažeistos pagrindinės vaiko žmogaus teisės. Vaikas turėtų gržti, tik jei tai geriausiai atitinka jo interesus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 85 skirsnis: Prieš vaiko gržimą būtina pasirūpinti konkrečiomis globos sąlygomis ir globos įsipareigojimais.
- * JTVPK gairės, 9.4, 9.5 ir 10–12 skirsniai.

I PRIEDAS. Nuorodos

Vartojamos santrumpos ir akronimai

1951 m. Pabėgėlių konvencija

1951 m. Jungtinių Tautų konvencija dėl pabėgėlių statuso
www.unhcr.org/protect/PROTECTION/3b66c2aa10.pdf

Keiptauno principai

Keiptaune priimti principai ir geriausia praktika dėl vaikų verbavimo į karines pajėgas prevencijos, demobilizacijos ir socialinės vaikų-kareivių integracijos Afrikoje (UNICEF 1997)
[www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles\(1\).pdf](http://www.unicef.org/emerg/files/Cape_Town_Principles(1).pdf)

KPK

1984 m. Konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą
[www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/a3bd1b89d20ea373c1257046004c1479/\\$FILE/G0542837.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/a3bd1b89d20ea373c1257046004c1479/$FILE/G0542837.pdf)

KDŠ

1960 m. Konvencija prieš diskriminaciją švietimo srityje
www.unesco.org/education/pdf/DISCR1_E.PDF

KDPM

1979 m. Konvencija dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims
www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/

KRDP

1965 m. Tarptautinė konvencija dėl visų formų rasinės diskriminacijos panaikinimo
www.unhchr/html/menu3/b/d_icerd.htm

ESPTCH

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2000/C 364/01)
eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:EN:PDF

ET

Europos Taryba
www.coe.int/

1991 m. ET ministrų rek.

Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R (91) 11 dėl vaikų ir jaunų suaugusiųjų seksualinio išnaudojimo, pornografijos ir prostitucijos
www.coe.int/t/dghl/standardsetting/victims/recR_91_11.e.pdf

2000 m. ET ministrų rek.

Ministrų Komiteto rekomendacija Nr. R (2000) 11 valstybėms narėms dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais
cm.coe.int/ta/rec/2000/2000r11.htm

ET rek. dėl atvykimo oro uostuose

Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 1475 rekomendacija (2000) dėl prieglobsčio ieškančių asmenų atvykimo Europos oro uostuose
assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta00/EREC1475.htm

ET rek. dėl išsiuntimo

Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Rekomendacija Nr. 1547 (2002) dėl išsiuntimo procedūrų, suderinamų su žmogaus teisėmis ir įgyvendinamų laikantis saugumo reikalavimų ir geriant žmogaus orumą
assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta02/EREC1547.htm

ET rek. dėl pareigūnų mokymo

Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 1309 rekomendacija (1996) dėl pasienio postuose prieglobsčio ieškančius asmenis pasitinkančių pareigūnų mokymo
assembly.coe.int/Documents/AdoptedText/ta96/EREC1309.htm

ET konvencija dėl prekybos žmonėmis

2005 m. Europos Tarybos konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis
conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/HTML/197.htm

ET rek. dėl jaunų migrantų

Parlamentinės Tarybos rekomendacija 1596 (2003) dėl jaunų migrantų situacijos Europoje

assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta03/erec1596.htm

VTK

1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija

www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

KPNM

1961 m. Konvencija dėl pilietybės neturinčių asmenų skaičiaus mažinimo

untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/6_1_1961.pdf

Dublinas II

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 343/2003, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus

eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R1560:EN:HTML

EŽTK

1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

conventions.coe.int/treaty/EN/Treaties/html/005.htm

EPTT (Vaikai)

1996 m. Europos pabėgėlių ir tremtinių tarybos pozicija dėl vaikų pabėgėlių

www.ecre.org/resources/Policy_papers/243

EPTT (Integracija)

2002 m. gruodžio mėn. Europos pabėgėlių ir tremtinių tarybos pozicija dėl pabėgėlių integracijos Europoje

www.ecre.org/topics/integration

ES Šeimos direktyva

Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą

eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.o?uri=CELEX:32003L0086:EN:NOT

ES Prieglobsčio procedūrų direktyva

Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse
eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF

ES Priskyrimo direktyva

Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų
eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:EN:PDF

ES Priėmimo direktyva

Tarybos direktyva 2003/9/EB, nustatanti minimalias normas dėl prieglobsčio prašytojų priėmimo
eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:031:0018:0025:EN:PDF

ES Grąžinimo direktyva

Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse
eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:348:0098:0107:EN:PDF

ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių

1997 m. ES rezoliucija dėl nelydimų nepilnamečių, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai
www.childoneurope.org/activities/unaccompanied/b/pdf/B%201.1.4.pdf

ES rez. dėl minimalių garantijų

1995 m. ES Tarybos rezoliucija dėl minimalių prieglobsčio procedūros garantijų
europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133103_en.htm

EB Komunikatas dėl strategijos

Europos Bendrijų Komisijos Komunikatas dėl ES vaiko teisių strategijos kūrimo
[eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.o?uri=CELEX:52006DC0367:EN:
NOT](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.o?uri=CELEX:52006DC0367:EN:NOT)

Bendrosios pastabos Nr. 6

2005 m. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrosios pastabos Nr. 6 dėl elgesio su nelydimais ir atskirtais vaikais už jų kilmės šalies ribų
[www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/CRC.GC.2005.6.En?OpenDocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/CRC.GC.2005.6.En?OpenDocument)

1993 m. Hagos konvencija

1993 m. Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje
www.hcch.net/e/conventions/menu33e.html

1996 m. Hagos konvencija

1996 m. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje
www.hcch.net/e/conventions/menu34e.html

TPPTP

1966 m. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas
www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm

TESKTP

1966 m. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas
www2.ohchr.org/english/law/cescr.htm

TKDMT

1990 m. Tarptautinė konvencija dėl visų darbuotojų migrantų ir jų šeimos narių teisių apsaugos
www2.ohchr.org/english/law/cmw.htm

TDO C182

1999 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija C182 dėl nepriimtino vaikų darbo uždraudimo ir neatidėliotųjų veiksmų tokiam darbui panaikinti
www.ilo.org/ilolex/cgi-lex/convde.pl?C182

TST

Tarptautinė socialinė tarnyba

www.iss-ssi.org/2009/index.php?id=1

ESBO

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos kovos su prekyba žmonėmis veiksmų planas, Mastrichto ministrų susitikimas, 2003 m.

www.osce.org/press_rel/2003/pdf_documents/07-3447-pc1.pdf

VTK 1 protokolas

2000 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos fakultatyvinis protokolas dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos

www2.ohchr.org/english/law/crc-sale.htm

VTK 2 protokolas

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 2000 m. fakultatyvinis protokolas dėl vaikų dalyvavimo ginkluotuose konfliktuose

www2.ohchr.org/english/law/crc-conflict.htm

Protokolas dėl neteisėto įvežimo

2000 m. Protokolas dėl neteisėto migrantų įvežimo sausuma, jūra ir oru, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą

www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_smug_eng.pdf

Protokolas dėl prekybos žmonėmis

2000 m. Protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertinamą ja, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą

www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_%20traff_eng.pdf

TBTRS

1998 m. Tarptautinio baudžiamojo teismo Romos statutas

www.un.org/icc/romestat.htm

VŽTD

1948 m. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija

www.un.org/en/documents/udhr/

JT gairės dėl ŽT ir prekybos žmonėmis

2002 m. gegužės 20 d. JTVPK rekomenduojami principai ir gairės dėl žmogaus teisių ir prekybos žmonėmis

[www.unhchr.ch/huridocda/huridocda.nsf/\(Symbol\)/E.2002.68.Add.I.En?Opendocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridocda.nsf/(Symbol)/E.2002.68.Add.I.En?Opendocument)

JTŽTVK

Jungtinių Tautų žmogaus teisių vyriausiasis komisaras

www.ohchr.org/EN/Pages/WelcomePage.aspx

JTVPK

Jungtinių Tautų pabėgėlių reikalų vyriausiasis komisaras

www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home

JTVPK-AD

2002 m. JTVPK apsaugos darbotvarkė

www.unhcr.org/3e637b194.html

JTVPK gairės dėl vaiko interesų

JTVPK gairės dėl geriausių vaiko interesų nustatymo

www.unhcr.org/4566b16b2.pdf

JTVPK gairės

1997 m. JTVPK gairės dėl prieglobsčio ieškantiems nelydimiems vaikams politikos ir procedūrų

www.unhcr.org/3d4f91cf4.html

JTVPK vadovas

1992 m. JTVPK vadovas dėl procedūrų ir kriterijų pabėgėlio statusui nustatyti

www.unhcr.org/publ/PUBL/3d58e13b4.pdf

B. PAGRINDINIAI PRINCIPAI

BI. Vaiko interesai

- * VTK, 3 straipsnio 1 dalis: Rūpinantis vaiku ... svarbiausia – vaiko interesai.
- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis: „Vaikas, kuris laikinai arba visam laikui yra netekęs savo šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į ypatingą valstybės teikiamą apsaugą ir paramą“.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 19–22 skirsniai: Vaiko interesus būtina gerbti visų globos ciklo etapų metu.
- * JTVPK gairės, 1.5 skirsnis: Patvirtina VKT, 3 straipsnio 1 dalį.
- * ESPTCH, 24 straipsnio 2 dalis: Visuose valstybės ar privačių institucijų veiksmuose, susijusiuose su vaikais, pirmiausia turi būti vadovaujama vaiko interesais.
- * EPTT (Vaikai), 4 skirsnis.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, preambulė (14): Valstybės narės pirmiausia turėtų atsižvelgti į geriausius vaiko interesus.
- * ES Priskyrimo direktyva, 20 straipsnio 5 dalis: Vertindamos tarptautinės apsaugos poreikį, valstybės narės visų pirma turi įvertinti svarbiausius vaiko interesus.
- * ES Gražinimo direktyva, 5 straipsnio a punktą: Valstybės narės, įgyvendindamos šią direktyvą, turi tinkamai atsižvelgti į geriausius vaiko interesus.
- * TESKTP, 10 straipsnio 3 skirsnis: Specialių apsaugos priemonių turi būti imamasi visų vaikų atžvilgiu be jokio diskriminavimo.
- * JTŽTVK gairės dėl vaiko interesų, įžanga: Nacionalinės vaikų apsaugos sistemos paprastai apima griežtas procedūrinės apsaugos priemones, nustatančias geriausius vaiko interesus, prieš priimant tam tikrus svarbius sprendimus.
- * JTŽTVK gairės dėl vaiko interesų, 9 priedas: Faktorių, nustatančių geriausius vaiko interesus, kontrolinis sąrašas.
- * JTVPK vadovas, 14 skirsnis.

B2. Išlikimas ir vystymasis

- * VTK, 6 straipsnio 1 dalis: „Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaiko neatimamą teisę gyventi“.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 23–24 skirsniai: Atskirti vaikai yra jautrūs įvairiems pavojams, turintiems įtakos jų gyvenimui, išlikimui ir vystymuisi, būtina imtis priemonių, kad vaikai būtų apsaugoti nuo šių pavojų.
- * JTVPK gairės, 7.1 skirsnis.
- * ESPTCH, 2 straipsnio 1 dalis: Kiekvienas asmuo turi teisę į gyvybę.

B3. Nediskriminavimas

- * VTK, 2 straipsnis: VTK numatytos teisės taikomos kiekvienam vaikui be jokios diskriminacijos, nepriklausomai nuo jo tėvų ar jo paties rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitokių pažiūrų, tautybės, etninės ar socialinės kilmės, turtinės padėties, negalios, kilmės ar kokių nors kitų aplinkybių.
- * VTK, 22 straipsnio 1 dalis: Atskirti ir pabėgėlio statusą norintys gauti vaikai turi teisę į apsaugą ir pagalbą naudodamiesi teisėmis, išdėstytomis VTK ir kituose tarptautiniuose žmogaus teisių arba humanitariniuose dokumentuose, kurių dalyvės yra nurodytos valstybės.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis: „Jei tėvų ar kitų šeimos narių negalima surasti, tokiam vaikui teikiama tokia pat apsauga, kaip ir bet kuriam kitam vaikui, dėl kokios nors priežasties visam laikui ar laikinai netekusiam savo šeimos aplinkos...“.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 18 skirsnis: Nediskriminavimo principas yra visais aspektais taikomas atskirtiems vaikams. Jis draudžia bet kokią diskriminavimą dėl to, kad vaikas yra nelydimas, atskirtas, pabėgėlis, migrantas arba nori gauti prieglobstį.
- * KDPM: Šioje Konvencijoje pateikiamos priemonės visų formų diskriminacijai moterims ir mergaitėms panaikinti.
- * KRDP.
- * ESPTCH, 21 straipsnio 1 dalis: Draudžiama bet kokia diskriminacija.

- * ET konvencija dėl prekybos žmonėmis, preambulė: Visų veiksmų arba iniciatyvų kovai su prekyba žmonėmis reikia imtis be diskriminacijos, atsižvelgti į lyčių lygybę ir vaikų teises.
- * ET konvencija dėl prekybos žmonėmis, 3 straipsnis: Konvencija įgyvendinama be diskriminacijos.
- * EŽTK, 14 straipsnis: Naudojimasis šios Konvencijos pripažintomis teisėmis ir laisvėmis turi būti garantuojamas be jokios diskriminacijos dėl lyties, rasės, odos spalvos, kalbos, religijos, politinių ir kitokių pažiūrų, tautinės ar socialinės kilmės, priklausymo tautinei mažumai, nuosavybės, gimimo ar kitokio statuso.
- * EPTT (Vaikai), 5–7 skirsniai.
- * EB Komunikatas dėl strategijos, III.1 skirsnis, 7 punktą: Europos Sąjunga ir toliau skirs ypatingą dėmesį mergaičių ir mažumoms priklausančių vaikų teisėms.
- * TPPTP, 24 straipsnio 1 skirsnis: Kiekvienas vaikas be jokios diskriminacijos turi teisę į tokias apsaugos priemones, kurių jam reikia kaip nepilnamečiui ir kurias turi teikti šeima, visuomenė ir valstybė.
- * TESKTP, 10 straipsnio 3 dalis.
- * TKDMT, 18 straipsnio 1 dalis: Darbuotojai migrantai ir jų šeimos nariai, kaip ir valstybės piliečiai, turi lygybės prieš teismus ir tribunolus teisę.
- * Protokolas dėl neteisėto įvežimo, 19 straipsnio 2 dalis: Priemonės turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad asmenys nebūtų diskriminuojami dėl to, kad jie tapo šio Protokolo 6 straipsnyje nurodytos veiklos objektu.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 14 straipsnio 2 dalis: Priemonės turi būti aiškinamos ir taikomos taip, kad asmenys nebūtų diskriminuojami dėl to, kad jie tapo prekybos žmonėmis aukomis.

B4. Dalyvavimas

- * VTK, 12 straipsnis: Daug dėmesio skiriama vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą; vaikui suteikiama galimybė būti išklaustam bet kurio su juo susijusio teisinio nagrinėjimo metu.

- * VTK, 25 straipsnis: Vaikas, kurį kompetentingi organai atiduoda globoti, turi teisę į reguliary jam sudarytų sąlygų vertinimą.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 25 skirsnis: Reikėtų atsižvelgti į atskirtų vaikų nuomonę ir norus.
- * JTVPK gairės, 5.14–5.15 skirsniai.
- * ESPTCH, 24 straipsnio I dalis: Vaikai gali laisvai reikšti savo nuomonę. Sprendžiant su jais susijusius klausimus, į jų nuomonę atsižvelgiama pagal jų amžių ir brandą.
- * EPTT (Vaikai), 25 ir 26 skirsniai.
- * JTVPK-AD, III dalis, 6 tikslo 2 punktas: Valstybės, JTVPK ir partneriai turėtų nustatyti priemones, kad vaikai pabėgėliai galėtų lygiomis teisėmis dalyvauti priimant sprendimus visose pabėgėlių gyvenimo srityse ir įgyvendinant tokius sprendimus.
- * JTVPK vadovas, 41 skirsnis.

B5. Informacija

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 24 skirsnis.
- * EPTT (Vaikai), 31 skirsnis.
- * TKDMT, 33 straipsnio I dalies b punktas: Darbuotojai migrantai ir jų šeimos nariai turi teisę būti informuoti apie jų priėmimo sąlygas ir jų teises bei pareigas.
- * VTK, 13 straipsnis: Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę ir ieškoti, gauti bei perduoti informaciją.
- * VTK, 17 straipsnis: Valstybės rūpinasi, kad vaikas galėtų naudotis įvairių nacionalinių ir tarptautinių šaltinių informacija.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis: Valstybės remia, jei joms tai atrodo reikalinga, Jungtinių Tautų Organizacijos ar kitų tarpvyriausybinių arba nevyriausybinių organizacijų pastangas ieškoti vaiko šeimos narių.

B6. Vertimas žodžiu

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * JTVPK gairės dėl vaikų interesų, 3 skyrius, 1.6 skirsnis: Geriausių interesų nustatymo proceso metu vertėjais dirbantys asmenys turėtų būti specialiai tam parengti. Vertėjai turi mokėti kalbą bei suprasti savo nešališkumą, laikytis konfidencialumo ir parodyti supratimą lyties, amžiaus ir kultūros klausimais.
- * JTVPK gairės, 5.13 skirsnis.
- * TPPTP, 19 straipsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę nevaržomai laikytis savo įsitikinimų. Kiekvienas žmogus turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus.
- * VTK, 12 ir 13 straipsniai.

B7. Konfidencialumas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 29 skirsnis: Valstybės narės privalo saugoti apie nelydimą arba pabėgėlį vaiką gautos informacijos konfidencialumą.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 30 skirsnis: Reikia imtis ypatingo atsargumo, siekiant nesukelti pavojaus vaiko kilmės šalyje vis dar esančių asmenų gerovei.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio I dalis: Informacija apie nepilnamečio tapatybę ir būklę gali būti gaunama įvairiais būdais, visų pirma atitinkamos apklausos būdu, atliekant ją kuo greičiau ir atsižvelgiant į jo amžių. Kreipiantis dėl informacijos, ją gaunant, siunčiant ir kaupiant gautą informaciją, turėtų būti laikomasi ypatingo apdairumo ir konfidencialumo, ypač prieglobsčio prašytojų atžvilgiu, kad būtų galima apsaugoti ir nepilnamečius, ir jo šeimos narius.
- * ESPTCH, 8 straipsnio I dalis: Kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą.
- * EŽTK, 8 straipsnis: Kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų saugomas jo asmeninis ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiama ybė ir susirašinėjimo paslaptis.

- * JTVPK gairės, 5.16 ir 5.17 skirsniai.
- * TKDMT, 14 straipsnis: Negalima savavališkai ar neteisėtai kištis į darbuotojo migranto arba jo ar jos šeimos narių asmeninį ir šeimos gyvenimą, būsto neliečiamybę, susirašinėjimo ar kitaip palaikomų ryšių paslaptį.
- * TPPTP, 17 straipsnis: Niekas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, būsto neliečiamybę, susirašinėjimo paslaptį ir neteisėto kišimosi į jo garbę ir orumą.
- * VTK, 16 straipsnis: Vaikas turi teisę būti ginamas nuo savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimyninį gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo paslaptį.

B8. Pagarba kultūriniam tapatumui

- * EPTT (Vaikai), 39 skirsnis.
- * TKDMT, 12 straipsnio I dalis: Darbuotojai migrantai ir jų šeimos nariai turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę.
- * TKDMT, 31 straipsnis: Valstybės užtikrina pagarbą darbuotojų migrantų ir jų šeimų kultūrinei tapatybei ir netrukdo jiems palaikyti kultūrinių ryšių su kilmės šalimis.
- * TPPTP, 27 straipsnis: Valstybėse, kuriose yra etninių, religinių ir kalbinių mažumų, tokioms mažumoms priklausantiems asmenims negali būti atimta teisė išpažinti ir praktikuoti savo religiją ar vartoti gimtąją kalbą.
- * VTK, 8 straipsnis: Vaikas turi teisę išsaugoti ar atkurti pagrindinius savo tapatybės elementus.
- * VTK, 24 straipsnis: Vaikas turi teisę naudotis geriausiomis sveikatos apsaugos sistemos paslaugomis ir ligų gydymo bei sveikatos atstatymo priemonėmis.
- * VTK, 30 straipsnis: Vaikas, priklausantis etninėms, religinėms ar kalbinėms mažumoms, turi teisę naudotis savo kultūra, išpažinti savo religiją ir vartoti gimtąją kalbą.

B9. Organizacijų bendradarbiavimas

- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 5 straipsnio 3 dalies c ir d punktai: Siekdamos gražinti nepilnamečių, valstybių narių kompetentingos institucijos turėtų bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis, tokiomis kaip JTVPK arba Jungtinių Tautų Vaikų fondas (UNICEF), o prireikus – su nevyriausybėmis organizacijomis, kad įsitikintų, jog šalyje, į kurią nepilnamečiai grąžinamas, yra sąlygos jį priimti ir prižiūrėti.
- * JTVPK gairės, 12 skirsnis.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.

B10. Darbuotojų mokymas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 75 skirsnis: Vaikų statuso nustatymo procedūroje dalyvaujantys darbuotojai turėtų būti tinkamai parengti tarptautinės ir valstybinės pabėgėlių teisės klausimais.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis: Ypatingą dėmesį reikėtų skirti pareigūnų, dirbančių su atskirtais vaikais ir sprendžiančių jų klausimus, mokymui. Mokymas taip pat svarbus atstovams pagal įstatymą, globėjams, vertėjams ir kitiems, turintiems reikalų su atskirtais vaikais.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 96 skirsnis: Nurodo pagrindinius mokymo elementus.
- * ES Priėmimo direktyva, 19 straipsnio 4 dalis: Su nelydimais nepilnamečiais dirbantys asmenys turi būti tinkamai pasirengę suvokti jų poreikius ir saugoti bet kurios darbo metu gautos informacijos konfidencialumą.
- * ES Priskyrimo direktyva, 30 straipsnio 5 dalis: Dirbantieji su vienišais nepilnamečiais turi būti gavę ar gauti atitinkamą parengimą apie jų poreikius.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 5 dalis: Apklausą turėtų atlikti reikiamą patirtį ar pasirengimą turintys pareigūnai. Turėtų būti deramai pripažįstama, jog svarbu, kad prieglobsčio ieškančių nelydimų nepilnamečių apklausą atliekantys pareigūnai turėtų atitinkamą parengimą.

- * ET rek. dėl pareigūnų mokymo, 3 ir 4 skirsniai.
- * JTVPK gairės dėl vaiko interesų, 3 skyriaus 1.6 skirsnis: Geriausių vaiko interesų nustatymo proceso metu vertėjais dirbantys asmenys turėtų turėti specialų parengimą.
- * JTVPK gairės, 11 skirsnis.
- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis: Valstybės narės rūpinasi, kad už vaikų globą ar apsaugą atsakingos įstaigos ir tarnybos atitiktų nustatytas normas, įskaitant jų darbuotojų tinkamumą ir kompetentingą priežiūrą.

B11. Ilgalaikiškumas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 79 skirsnis: Nagrinėjant atskirtų vaikų poreikius, galutinis tikslas yra nustatyti ilgalaikį sprendimą, atsižvelgiant į visus jų apsaugos poreikius.
- * ES rezoliucija dėl nelydimų nepilnamečių, 5 straipsnis: Neleidus nepilnamečiui pratęsti buvimo valstybėje narėje, atitinkama valstybė narė gali grąžinti nepilnamečį į jo kilmės šalį arba į trečiąją jį priimti pasirengusią šalį tik su sąlyga, kad ten atvykus jo laukia deramas priėmimas ir priežiūra.
- * JTVPK gairės, 9 skirsnis.
- * JTVPK vadovas, 214 skirsnis.
- * VTK, 3 straipsnio 1 dalis, 22 straipsnio 1 dalis ir 22 straipsnio 2 dalis.

B12. Sprendimų priėmimo laikas

- * JTVPK gairės, 8.1 ir 8.5 skirsniai.
- * VTK, 3 straipsnio 1 dalis.

C. ATSKIRTI VAIKAI EUROPOJE

CI. Atskirti prieglobsčio ieškantys vaikai

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 26 skirsnis: Suteikdamos tinkamą gydymą atskirtiems vaikams, valstybės privalo visiškai gerbti humanitarinėje teisėje ir pabėgėlių teisinėse normose numatytas negražinimo prievoles.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 27 ir 28 skirsniai: Valstybės turėtų negražinti vaikų, jeigu kyla realus nepilnamečių verbavimo pavojus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 56–60 skirsniai: Vaikai kareiviai turėtų būti laikomi konflikto aukomis, jiems reikėtų suteikti paramą, iš naujo integruojantis į nekarinį gyvenimą. Jų nereikėtų sulaukyti, nebent jie kelią rimtą grėsmę, ir gražinti, jeigu yra pakartotinio jų užverbavimo pavojus. Dalyvavimas karo veiksmuose prilygsta persekiojimui.
- * ESPTCH, 18 straipsnis: Teisė į prieglobstį garantuojama pagal 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvenciją.
- * Keiptauno principai: Apibrėžimai ir 1–43 skirsniai.
- * VTK, 22 straipsnio 1 dalis.

C2. Atskirti vaikai migrantai

- * VTK, 2 straipsnis.

C3. Atskirti nuo prekybos žmonėmis nukentėję vaikai

- * 1991 m. ET ministrų rek.
- * 1997 m. vasario 24 d. ES Tarybos bendrieji veiksmai dėl kovos su prekyba žmonėmis ir seksualiniu vaikų išnaudojimu.
- * 2000 m. ET ministrų rek.
- * 2003 m. gegužės mėn. ES Tarybos Briuselio deklaracija dėl prekybos žmonėmis prevencijos ir kovos su ja, 9, 12, 13 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 23 ir 24 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 50–53 skirsniai: Atskirti vaikai yra neapsaugoti

nuo prekybos žmonėmis, ir valstybės turėtų imtis priemonių, kad būtų užkirstas kelias prekybai vaikais ir jos pasikartojimui. Prekybos vaikais aukų nereikėtų laikyti nusikaltėliais ir grąžinti į kilmės šalį, nebent galima įrodyti, kad tai atitinka geriausius vaiko interesus.

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * ESBO.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, I straipsnio c punktas: Šios Konvencijos tikslas – plėtoti tarptautinį bendradarbiavimą, kovojant su prekyba žmonėmis.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 10 straipsnio 1 dalis: Kompetentingose institucijose turėtų dirbti specialistai, turintys tinkamą pasirengimą ir sugebantys identifikuoti aukas, įskaitant vaikus, ir teikti joms pagalbą.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 10 straipsnio 3 dalis: Jei dėl aukos amžiaus kyla abejonių, auka yra laikoma vaiku.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 10 straipsnio 4 dalis: Nustačius, kad nelydimas vaikas yra auka, jam skiriamas globėjas ir imamas reikiamų priemonių jo tapatybei nustatyti bei dedamos visos pastangos surasti jo šeimą, jeigu tai atitinka svarbiausius vaiko interesus.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 11 straipsnio 2 dalis: Šalis imasi priemonių, siekdama užtikrinti, kad prekybos vaikais auka tapusio vaiko tapatybė nebūtų atskleista.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 12 straipsnis: Prekybos vaikais aukos turėtų turėti galimybę lavintis ir gauti pagalbą, kuri užtikrintų fizinę ir psichologinę jų reabilitaciją.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 13 straipsnis: Aukai nustatomas 30 dienų laikotarpis, per kurį ji galėtų apmąstyti informuotą sprendimą dėl bendradarbiavimo su kompetentingomis institucijomis.
- * ET konvencija dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis, 14 straipsnis: Leidimas gyventi aukoms yra išduodamas, jeigu tai yra būtina jų saugumui arba bendradarbiaujant su kompetentingomis institucijomis. Jeigu auka yra vaikas, leidimas gyventi išduodamas, kai tai atitinka svarbiausius vaiko interesus.

- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 16 straipsnio 7 dalis: Aukomis tapę vaikai negražinami, jeigu yra požymių, kad toks gražinimas neatitinka svarbiausių vaiko interesų.
- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 28 straipsnio 3 dalis: Aukomis tapusiems vaikams taikomos išskirtinės apsaugos priemonės atsižvelgiant į svarbiausius vaiko interesus.
- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 30 straipsnis: Teisės aktų ir teisminių procesų pagalba pasirūpinama vaiko poreikiais ir užtikrinama jo teisė į išskirtines apsaugos priemones.
- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 4 straipsnio c punktas: Jeigu vaikas buvo seksualiai išnaudojamas, jis vis tiek laikomas prekybos žmonėmis auka.
- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 5 straipsnis: Kiekviena Šalis imasi konkrečių priemonių, siekdama sumažinti vaikų pažeidžiamumą, ryšium su prekyba žmonėmis.
- * ET konvencija dėl veiksmy prieš prekybą žmonėmis, 7 straipsnio 1 dalis: Šalys stiprina pasienio kontrolės priemones, būtinas užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir išaiškinti jos atvejus.
- * ET rek. dėl jaunų migrantų, 8 skirsnis.
- * EŽTK, 4 straipsnis: Niekas neturi būti laikomas vergijoje ar nelaisvas arba verčiamas dirbti.
- * JT gairės dėl ŽT ir prekybos žmonėmis, 8 gairė.
- * JTVPK-AD, III dalis, 2 tikslo 2 punktas: Valstybės turėtų užtikrinti, kad jų pačių prieglobsčio procedūros būtų pritaikytos prekybos žmonėmis aukų, įskaitant moteris ir mergaites, pareiškimams priimti.
- * KDPM, 6 straipsnis: Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų priemonių, įskaitant teises, kad būtų nutraukta visų rūšių prekyba moterimis ir seksualinis moterų (ir mergaičių) išnaudojimas.
- * Protokolas dėl neteisėto migrantų įvežimo, 19 str.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 10 straipsnis: Teisėsaugos, imigracijos

ir kitos atitinkamos institucijos bendradarbiauja ir keičiasi informacija apie prekybą žmonėmis. Valstybės organizuoja ir tobulina atitinkamų pareigūnų mokymą.

- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 14 straipsnio 2 dalis.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 3 straipsnio a punktas: Prekyba žmonėmis – tai žmonių verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ar jų priėmimas gąsdinant, panaudojant jėgą ar kitas prievartos, grobimo, apgaulės, sukčiavimo formas, piktnaudžiaujant jų padėtimi ar pažeidžiamumu arba mokant, arba priimant pinigų ar kitą naudą tam, kad būtų gautas kito tą žmogų kontroliuojančio asmens sutikimas siekiant išnaudoti. Išnaudojimas apima kitų asmenų išnaudojimą prostitucijos forma ir kitas seksualinio išnaudojimo formas, priverstinį darbą ar paslaugas, vergiją ar veiklą, panašią į vergiją, tarnystę ar organų pašalinimą.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 3 straipsnio c punktas: Vaiko verbavimas, pervežimas, perdavimas, slėpimas ar priėmimas, siekiant jį išnaudoti, yra vertinamas kaip „prekyba žmonėmis“, net jei tokie veiksmai neapima nė vieno iš šio straipsnio a punkte nurodytų būdų.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 6 straipsnis: Valstybės užtikrina pagalbą prekybos žmonėmis aukoms ir jų apsaugą.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 7 straipsnis: Kiekviena valstybė, šio Protokolo šalis, svarsto galimybę leisti prekybos žmonėmis aukoms tam tikrais atvejais laikinai ar nuolat pasilikti jos teritorijoje.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 9 straipsnis: Valstybės imasi įvairių priemonių užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir apsaugoti jos aukas.
- * TDO C182, 3 straipsnis: „Nepriimtino vaikų darbo“ apibrėžimas taikomas vaikų pardavimui ir prekybai vaikais.
- * TESKTP, 10 straipsnio 3 dalis: Vaikai turi būti ginami nuo ekonominio ir socialinio išnaudojimo.
- * TPPTP, 8 straipsnis: Niekas neturi būti laikomas vergijoje ar nelaisvas arba dirbti priverstinį darbą.
- * VTK I protokolas, 3 straipsnis: Reikalaujama pripažinti nusikaltimais

seksualinį vaikų išnaudojimą ir prekybą vaikais bet kuriems tikslams (organų persodinimui, įvaikinimui, prostitucijai, vaikų darbui).

- * VTK I protokolas, 8 straipsnio I dalis: Valstybės imasi priemonių, kad apsaugotų vaikų, nukentėjusių nuo seksualinio išnaudojimo ir prekybos žmonėmis, interesus.
- * VTK, 34 straipsnis: „Valstybės dalyvės įsipareigoja ginti vaiką nuo visų seksualinio išnaudojimo ir seksualinio suvedžiojimo formų“.
- * VTK, 35 straipsnis: Valstybės dalyvės imasi visų reikiamų nacionalinių, dvišalių ir daugiašalių priemonių, kad sukliudytų vaikų grobimą, prekybą vaikais arba jų kontrabandą, nesvarbu, kokiais tikslais ir kokia forma.
- * VTK, 36 straipsnis: „Valstybės dalyvės gina vaiką nuo visų kitų išnaudojimo formų, darančių kokią nors žalą jo gerovei“.
- * VTK, 37 straipsnis: Valstybės dalyvės užtikrina, kad iš nė vieno vaiko neteisėtai ar savavališkai nebūtų atimta laisvė; jis sulaikomas tik kraštutiniu atveju ir turėtų būti laikomas atskirtas nuo suaugusiųjų.

D. GEROJI PRAKTIKA

I etapas. Atvykimas, priėmimas ir laikina globa

DI. Patekimas į teritoriją

- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 31 straipsnis: Valstybės neskiria nuobaudų už neteisėtą įvažiavimą ar neteisėtą buvimą jų teritorijoje pabėgėliams, kurie atvyko iš teritorijos, kur jų gyvybei ar laisvei grėsė I straipsnyje numatytas pavojus.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 33 straipsnis: Valstybės negrąžina pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų I straipsnyje numatytas pavojus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 20 skirsnis.
- * Dublinas II, 3 straipsnio I dalis: Valstybės narės išnagrinėja kiekvieno trečiosios šalies piliečio, kuris jų pasienyje ar jų teritorijoje prašo prieglobsčio, prašymą.
- * EPTT (Vaikai), 14 ir 15 skirsniai.
- * ES rez. dėl minimalių garantijų, 1 skirsnis: Procedūros visiškai atitinka 1951 m. Konvencijos I straipsnyje pateiktą pabėgėlio apibrėžimą ir 33 straipsnyje numatytą negrąžinimo principą.
- * EŽTK, 2 straipsnio I dalis: Kiekvieno žmogaus teisę į gyvybę saugo įstatymas.
- * EŽTK, 3 straipsnis: Niekas negali būti kankinamas, su juo negalima nežmoniška ar žiauriai elgtis ar jį taip bausti.
- * JTVPK gairės, 4.1 skirsnis.
- * KPK, 3 straipsnis: Nė viena valstybė neturi grąžinti kokio nors asmens kitai valstybei, kurioje jam ar jai gali grėsti kankinimas.
- * TPPTP, 6 straipsnio I skirsnis: Kiekvienas žmogus turi neatimamą teisę gyventi, kuri turi būti saugoma įstatymo, ir niekam negali būti savavališkai atimta gyvybė.
- * VTK, 6 straipsnio I dalis: Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi.

- * VTK, 37 straipsnio b punktas: Iš nė vieno vaiko neteisėtai ar savavališkai negali būti atimta laisvė; jis sulaikomas tik kraštutiniu atveju ir turėtų būti laikomas atskirtas nuo suaugusiųjų.

D2. Tapatybės nustatymas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio I dalis: Atskirto vaiko tapatybės nustatymas atliekamas pirmumo tvarka, kai tarnybos sužino apie jo buvimą.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio I dalis.
- * JTVPK gairės, 5.1–5.3 skirsniai ir II priedas.
- * VTK, 8 straipsnis.

D3. Globėjo skyrimas

- * 1993 m. Hagos konvencija.
- * 1996 m. Hagos konvencija, 3 straipsnis: Valstybės, kuriose nuolat gyvena atskirti vaikai, gali imtis apsaugos priemonių, įskaitant globos ar analogiškų institucijų veiksmus.
- * 1996 m. Hagos konvencija, 6 straipsnis: Konvencija taikoma atskirtiems vaikams, kurie tampa pabėgėliais ar perkeltaisiais asmenimis dėl jų šalyje vykstančių neramumų.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 21 ir 24 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 33–38 skirsniai: Kai tik nustatoma atskirto vaiko tapatybė, valstybė turėtų paskirti jam globėją (arba patarėją).
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * EPTT (Vaikai), 16–18 skirsniai.
- * ES Priėmimo direktyva, 19 straipsnio I dalis: Valstybės narės kuo greičiau siekia užtikrinti, kad nelydimiems nepilnamečiams tinkamai atstovautų teisėti globėjai arba už nepilnamečių globą ir gerovę atsakinga organizacija ar kad jam būtų kitaip tinkamai atstovaujama. Atitinkamos institucijos turi vykdyti reguliarius įvertinimus.

- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 4 ir 5 dalys: Valstybės narės turėtų kuo greičiau surasti teisėtą globėją ar už nepilnamečių globą ir gerovę atsakingą organizaciją arba nepilnamečiui turėtų būti kitaip tinkamai atstovaujama. Globėjas turėtų užtikrinti, kad būtų deramai tenkinami nepilnamečio poreikiai (pavyzdžiui, teisiniai, socialiniai, medicinos ar psichologiniai).
- * ET rek. dėl jaunų migrantų, 4 dalies vi punktą.
- * JTVPK gairės, 5.7 skirsnis.
- * VTK, 12 straipsnis.
- * VTK, 18 straipsnio 2 dalis: Valstybės teisėtiems globėjams teikia paramą, reikalingą vaikams tinkamai auklėti.
- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis: Vaikas, netekęs savo šeimos aplinkos, turi teisę į ypatingą apsaugą ir paramą.
- * VTK, 20 straipsnio 3 dalis: Teikiant priežiūrą vaikui, netekusiame savo šeimos, atsižvelgiama į jo etninę kilmę, religinę bei kultūrinę priklausomybę ir gimtąją kalbą.

D4. Registracija ir dokumentai

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio ii punktą: Nedelsiant atliekama registracija ir pradinė apklausa, siekiant surinkti biologinius ir socialinius duomenis vaiko tapatybei nustatyti.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 99 skirsnis: Integruotos duomenų apie atskirtus vaikus sistemos parengimas yra būtina veiksmingos politikos sąlyga.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 100 skirsnis: Nurodomi duomenys, kuriuos reikėtų surinkti apie atskirtą vaiką.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 1 dalis.
- * JTVPK gairės, 5.6 ir 5.8–5.10 skirsniai.
- * VTK, 8 straipsnis.

D5. Amžiaus nustatymas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 31 skirsnio i punktas: Amžius turėtų būti vertinamas apdairiai, atsižvelgiant į vaiką ir jo lytį, turėtų būti pasikliaujama atskirų vaikų žodžiais.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * JTVPK gairės, 5.11 skirsnis.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 31 straipsnis: Nuobaudos nėra skiriamos nelegaliai į šalį atvykusiems prieglobsčio ieškantiems asmenims, jei jie išsamiai paaiškina savo neteisėtą įvažiavimą.
- * ESPTCH, 3 straipsnio I dalis: Kiekvienas asmuo turi teisę į fizinę neliečiamybę.
- * ET konvencija dėl prekybos žmonėmis, 10 straipsnio I dalis.
- * EPTT (Vaikai), 9 skirsnis.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 5 dalies a punktas: Nelydimiems nepilnamečiams turi būti pranešta apie galimybę nustatyti jų amžių medicininio patikrinimo metu prieš nagrinėjant jų prieglobsčio prašymą ta kalba, kurią, kaip pagrįstai manoma, jie supranta. Turi būti pateikta informacija apie patikrinimo būdus ir galimas medicininio patikrinimo rezultatų pasekmes prieglobsčio prašymo nagrinėjimui, taip pat apie pasekmes, jeigu nelydimas nepilnamečis atsisakytų medicininio patikrinimo.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 5 dalies b punktas: Valstybės narės užtikrina, kad nelydimi nepilnamečiai ir (arba) jų atstovai sutiktų atlikti patikrinimą tų nepilnamečių amžiui nustatyti.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 5 dalies c punktas: Sprendimas atmesti nelydimo nepilnamečio, atsisakiusio atlikti medicininį patikrinimą, prieglobsčio prašymą negali būti pagrįstas tik tokiu atsisakymu.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 3 dalis: Amžius turėtų būti vertinamas objektyviai. Tokiais tikslais valstybės narės gali organizuoti medicininis amžiaus nustatymo testus, kuriuos atliktų kvalifikuotas

medicinos personalas, nepilnamečiui, specialiai paskirtam suaugusiam atstovui arba institucijai sutinkant.

- * JTVPK vadovas, 196–197 skirsniai.

D6. Teisė nebūti sulaikytam

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 61–63 skirsniai: Atskirtų vaikų paprastai nereikėtų sulaikyti, o nelegalų patekimą į šalį galima pateisinti, siekiant išvengti vaiko pagrindinių žmogaus teisių pažeidimo. Sulaikymo sąlygos turėtų būti pagrįstos geriausių vaiko interesų principu.
- * EPTT (Vaikai), 20 skirsnis.
- * ES Grąžinimo direktyva, 17 straipsnio 1 dalis: Nelydimi nepilnamečiai sulaikomi tik kraštutiniu atveju ir kuo trumpesniai laikui.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 2 straipsnio 3 dalis: Nelydimi nepilnamečiai, kurie privalo likti pasienyje, kol bus priimtas sprendimas dėl jų įleidimo į teritoriją arba dėl jų grąžinimo, turėtų gauti visą reikiamą materialią paramą ir priežiūrą.
- * EŽTK, 3 straipsnis.
- * EŽTK, 5 straipsnis: Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir asmens neliečiamybę.
- * Jungtinių Tautų nepilnamečių, iš kurių atimta laisvė, apsaugos taisyklės.
- * JTVPK gairės, 7.6 ir 7.7 skirsniai.
- * JTVPK-AD, III dalis, 1 tikslo 9 punktas.
- * TKDMT, 16 straipsnio 4 dalis: Darbuotojai migrantai ir jų šeimos nariai negali būti atskirai ar kartu savavališkai sulaikyti arba laikomi suimti.
- * TPPTP, 7 straipsnis: Niekam neturi būti taikomi kankinimai arba žiaurus, nežmoniškas arba jo orumą žeminantis elgesys ar bausmė.
- * TPPTP, 9 straipsnis: Niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas.
- * VTK, 37 straipsnio a punktas: Vaikas neturi patirti žiaurus, nežmoniško ar orumą žeminančio elgesio.

- * VTK, 37 straipsnio b punktas ir 22 straipsnio 2 dalis.

D7. Šeimos paieška ir ryšiai

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 80 skirsnis: Paieška yra pagrindinė ilgalaikio sprendimo ieškojimo sudedamoji dalis, kuriai turėtų būti teikiama pirmenybė, nebent tai neatitiktų geriausių vaiko interesų arba statytų į pavojų ieškomus žmones.
- * EPTT (Vaikai), 32 skirsnis.
- * ES Priėmimo direktyva, 19 straipsnio 3 dalis: Valstybės narės, gindamos nelydimo nepilnamečio interesus, siekia kuo greičiau surasti jo šeimos narius. Tais atvejais, kai nepilnamečio arba jo artimųjų gyvybei ar sveikatai gali kilti grėsmė, turėtų būti užtikrinama, kad informacija būtų renkama, apdorojama ir platinama konfidencialiai ir kad nebūtų sukeltas pavojus jų saugumui.
- * ES Priskyrimo direktyva, 30 straipsnio 5 dalis: Svarbiausius vienišo nepilnamečio interesus saugančios valstybės narės turi stengtis kuo greičiau surasti nepilnamečio šeimos narius. Tais atvejais, kai nepilnamečio arba jo ar jos artimiems giminaičiams, ypač, jei jie liko kilmės šalyje, gyvybei ar sveikatai gresia pavojus, reikia pasirūpinti, kad informacijos apie tuos asmenis rinkimas, tvarkymas ir platinimas vyktų konfidencialiai.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 3 dalis: Valstybės narės, siekdamos šeimos susijungimo, turėtų stengtis kuo greičiau nustatyti nelydimo nepilnamečio šeimos narius arba šeimos narių nuolatinę gyvenamąją vietą, nepaisydamos jų teisinio statuso ir iš anksto nespėsdamos dėl prašymo nuolat apsigyventi aplinkybių. Nelydimi nepilnamečiai taip pat gali būti skatinami ir jiems gali būti padedama susisiekti su Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komitetu, nacionalinėmis Raudonojo Kryžiaus ir kitomis organizacijomis, kad jie susirastų savo šeimos narius. Turėtų būti deramai laikomasi konfidencialumo, kad būtų galima apsaugoti ir nepilnamečių, ir jo šeimos narius.
- * EŽTK, 8 straipsnis.
- * JTVPK gairės, 5.17 skirsnis.

- * JTVPK vadovas, 218 skirsnis.
- * TKDMT, 44 straipsnio 1 dalis: Valstybės imasi priemonių darbuotojų migrantų šeimų vienybės apsaugai užtikrinti.
- * TPPTP, 23 straipsnio 1 skirsnis: Šeima turi teisę į valstybės apsaugą.
- * VTK, 9 straipsnio 3 dalis: Vaikas, kuris išskiriamas su savo tėvais, turi teisę nuolat su jais bendrauti.
- * VTK, 10 straipsnio 1 dalis: Prašymai dėl šeimos susijungimo svarstomi humaniškai, operatyviai ir priimant sprendimą.
- * VTK, 10 straipsnio 2 dalis: Vaikas, kurio tėvai gyvena skirtingose valstybėse, turi teisę nuolat su jais bendrauti.
- * VTK, 22 straipsnio 2 dalis.

D8. Laikina globa

D8.1. Globos suteikimas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 40 skirsnis: Apgyvendinimas turėtų būti tęstinis procesas vaiko auklėjime jo kultūros ir kalbos požiūriu. Apgyvendinimo sąlygos turėtų būti keistinos kuo rečiau, o vienių tėvų vaikai turėtų būti apgyvendinti kartu. Tokius vaikus turinčios šeimos turėtų gauti veiksmingą apsaugą, o vaikai turėtų būti informuoti apie jiems rengiamus planus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis: Priėmus sprendimą, kad atskirtas vaikas pasiliks bendruomenėje, reikėtų atlikti įvertinimą ir nustatyti tinkamas ilgalaikes sąlygas. Atskirti ir pilietybę turintys vaikai turėtų turėti vienodas teises į paslaugas.
- * EPTT (Vaikai), 12 ir 19 skirsniai.
- * ES Priėmimo direktyva, 19 straipsnio 2 dalis: Kai įmanoma, tų pačių tėvų vaikai neturi būti išskirti, tinkamai atsižvelgiant į nepilnamečio interesus, jo (-os) amžių ir brandą.
- * ES Priskyrimo direktyva, 30 straipsnio 4 dalis: Kai įmanoma, broliai ir seserys neturi būti išskiriami, atsižvelgiant į svarbiausius atitinkamo nepilnamečio

interesus ir, visų pirma, į jo amžių ir brandą. Vienišų nepilnamečių gyvenamoji vieta turi būti keičiama kuo rečiau.

- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 2, 4 ir 5 dalys ir 4 straipsnio 4 dalis: Nepaisant jų teisinio statuso, nelydimi nepilnamečiai turėtų turėti teisę į reikalingą apsaugą ir elementarią priežiūrą. Valstybės narės turėtų siekti įkurdinti nelydimus nepilnamečius pas suaugusius giminaičius, globėjų šeimose, specialiai nepilnamečiams pritaikytuose priėmimo centruose ar kituose nepilnamečiams pritaikytuose centruose.
- * EŽTK, 9 straipsnis: Kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; tai teisė laisvai keisti savo religiją ir tikėjimą, tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laisvai skelbti savo religiją ar tikėjimą laikant pamaldas, atliekant apeigas, praktikuojant tikėjimą ar jo mokant.
- * EŽTK, 10 straipsnis: Kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus. Tai teisė laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas, netrukdomam valdžios pareigūnų ir nepaisant valstybės sienų.
- * EŽTK, 11 straipsnis: Kiekvienas turi teisę laisvai rengti susirinkimus ir jungtis į asociacijas kartu su kitais.
- * JTVPK gairės, 7.1–7.5 skirsniai.
- * TESKTP, 9 straipsnis: Valstybės, šio Pakto dalyvės, pripažįsta kiekvieno žmogaus teisę į socialinę apsaugą, įskaitant socialinį draudimą.
- * TESKTP, 11 straipsnio 1 skirsnis: Valstybės, šio Pakto dalyvės, pripažįsta kiekvieno žmogaus teisę į pakankamą gyvenimo lygį jam ir jo šeimai, įskaitant pakankamą maistą, darbužius ir būstą, taip pat į nuolatinį gyvenimo sąlygų gerinimą.
- * TPPTP, 18 straipsnio 1 skirsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę.
- * TPPTP, 19 straipsnis.
- * TPPTP, 21 straipsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę rengti susirinkimus.
- * TPPTP, 22 straipsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę laisvai burtis.
- * TPPTP, 24 straipsnio 1 skirsnis.

- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis ir 13 straipsnis.
- * VTK, 14 straipsnis: Vaikas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę.
- * VTK, 15 straipsnis: Vaikas turi teisę į asociacijų laisvę.
- * VTK, 16 straipsnis: Vaikas turi teisę būti ginamas nuo savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį, šeimyninį gyvenimą, būsto neliečiamybę ir susirašinėjimo paslaptį.
- * VTK, 19 straipsnis: Valstybės imasi visų reikiamų priemonių, siekdamas apginti vaiką nuo visų fizinio ar psichologinio smurto, įžeidimų ar piktnaudžiavimo, priežiūros nebuvimo, netinkamo elgesio ar išnaudojimo formų.
- * VTK, 20 straipsnio 1 dalis, 20 straipsnio 3 dalis ir 25 straipsnis.
- * VTK, 26 straipsnis: Vaikas turi teisę naudotis socialiniu aprūpinimu ir socialiniu draudimu.
- * VTK, 27 straipsnis: Vaikas turi teisę į tokias gyvenimo sąlygas, kurių jam reikia vystytis fiziškai, protiškaiai, dvasiškai, doroviškai ir socialiai.
- * VTK, 30, 34, 35 ir 36 straipsniai.

D8.2. Sveikatos apsauga

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 46–49 skirsniai: Atskirtas vaikas ir pilietybę turintys vaikai turėtų turėti vienodas teises į sveikatos priežiūros paslaugas, o valstybės privalo atkreipti dėmesį į atskirtų vaikų konkrečias silpnąsias vietas ir jų poveikį vaiko sveikatai. Turėtų būti numatyta rehabilitacija.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.
- * EPTT (Integracija), 120–133 skirsniai.
- * EPTT (Vaikai), 36 skirsnis.
- * ES Priėmimo direktyva, 13 straipsnio 2 dalis: Valstybės narės pasirūpina materialinėmis priėmimo sąlygomis, kad prašymą pateikusių asmenų gyvenimo lygis būtų tinkamas jo sveikatos būklei ir pakankamas jo pragyvenimui užtikrinti. Valstybės narės užtikrina reikiamą asmenų su ypatingais poreikiais gyvenimo lygį.

- * ES Priėmimo direktyva, 17 straipsnio 1 dalis: Valstybės narės atsižvelgia į ypatingą pažeidžiamų asmenų, tokių kaip nepilnamečiai ir nelydimi nepilnamečiai, situaciją.
- * ES Priėmimo direktyva, 18 straipsnio 2 dalis: Įgyvendinant su vaikais susijusias nuostatas, svarbiausia – vaiko interesai.
- * ES Priskyrimo direktyva, 29 straipsnio 1 dalis: Valstybės narės užtikrina, kad pabėgėlio ar papildomos apsaugos statuso turėtojai turėtų galimybę naudotis sveikatos apsauga tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir tokį statusą suteikusių valstybės narės piliečiai.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 7 dalis: Nelydimiems nepilnamečiams turėtų būti suteikta tinkama medicinos priežiūra. Speciali medicinos ar kitokia pagalba turėtų būti suteikta nepilnamečiams, kurie buvo apleisti, patyrė bet kurios formos išnaudojimą, skriaudą ar kankinimą, bet kurios kitos formos žiaurų, nežmonišką ar orumą žeminantį elgesį arba nukentėjo ginkluotų konfliktų metu.
- * ESPTCH, 35 straipsnis: Kiekvienas turi teisę į profilaktinę sveikatos priežiūrą ir gydymą.
- * JTVPK gairės, 7.9–7.11 skirsniai.
- * KPK, 14 straipsnis: Kankinimo aukoms turi būti atlyginta skriauda, suteikta kompensacija ir atkurtos teisės.
- * TESKTP, 12 straipsnis: Valstybės, šio Pakto dalyvės, pripažįsta kiekvieno žmogaus teisę į aukščiausią jo pasiekiamą fizinės ir psichinės sveikatos lygį.
- * TKDMT, 28 straipsnis: Darbuotojai migrantai ir jų šeimos nariai turi teisę į skubią medicininę pagalbą.
- * VTK, 23 straipsnis: Neįgalus vaikas turi teisę gyventi pilnavertį bei prideramą gyvenimą ir gauti ypatingą globą.
- * VTK, 24 straipsnis.
- * VTK, 39 straipsnis: Valstybės imasi reikiamų priemonių, kurios padėtų nukentėjusiam vaikui atsigauti fiziškai bei psichologiškai ir vėl integruotis į visuomenę.

D8.3. Švietimas, kalba ir mokymas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 41 skirsnis: Valstybės turėtų sudaryti sąlygas ugdyti visų globos ciklo etapų metu.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 42 skirsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.
- * EPTT (Vaikai), 37–39 skirsniai.
- * ES Priėmimo direktyva, 10 straipsnio 1 dalis: Valstybės narės prieglobsčio ieškantiems nepilnamečiams suteikia galimybę naudotis švietimo sistema panašiomis sąlygomis, kaip ir piliečiams. Valstybės narės tik dėl to, kad nepilnametis sulaukė pilnametystės, neatima iš jo galimybės įgyti vidurinį išsilavinimą.
- * ES Priėmimo direktyva, 10 straipsnio 2 dalis: Galimybė naudotis švietimo sistema neturi būti atidėta ilgiau nei trims mėnesiams nuo pareiškimo pateikimo datos.
- * ES Priėmimo direktyva, 10 straipsnio 3 dalis: Jei nepilnametis negali naudotis švietimo sistema dėl savo specifinės situacijos, valstybė narė gali pasiūlyti kitus būdus jam lavinti.
- * ES Priskyrimo direktyva, 26 straipsnio 1 dalis: Valstybės narės užtikrina, kad pabėgėlio statuso turėtojams būtų suteikiamos galimybės užsiimti tokia veikla kaip profesinis rengimas.
- * ES Priskyrimo direktyva, 27 straipsnio 1 dalis: Visiems nepilnamečiams, kuriems suteiktas pabėgėlio ar papildomos apsaugos statusas, valstybės narės suteikia visas sąlygas naudotis švietimo sistema.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 3 straipsnio 6 dalis: Kai manoma, kad nelydimas mokyklinio amžiaus nepilnametis liks ilgesnį laiką, tokiam nepilnamečiui turi būti sudarytos tokios pat galimybės naudotis bendrojo lavinimo sistema, kaip ir piliečiams.
- * ESPTCH, 14 straipsnis 1 dalis: Kiekvienas turi teisę į mokslą; profesinis ir tęstinis mokymas turi būti prieinamas visiems.
- * ET rek. dėl jaunų migrantų, 6 skirsnis.

- * Europos socialinė chartija, I dalis, 7 straipsnis: Vaikai ir jauni asmenys turi teisę į specialią apsaugą nuo jiems kylančio fizinio ir moralinio pavojaus.
- * Europos socialinė chartija, I dalis, 9 straipsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę gauti reikiamą profesinį orientavimą.
- * JTVPK gairės, 7.12–7.14 skirsniai.
- * JTVPK-AD, III dalis, 6 tikslo 2 dalis: Valstybės tinkamai rūpinasi pradinio ir vidurinio pabėgėlių lavinimu.
- * KDŠ, 3 straipsnis: Valstybės imasi neatidėliotinių priemonių diskriminacijai švietimo srityje pašalinti ir sustabdyti.
- * KRDP, 5 straipsnio e punkto V papunktis.
- * TESKTP, 13 straipsnio I skirsnis: Išsilavinimas turi suteikti galimybę tapti naudingais laisvos visuomenės dalyviais visiems žmonėms, padėti ugdyti savitarpio supratimą, pakantumą ir draugystę tarp visų tautų ir visų rasinių, etninių bei religinių grupių.
- * TKDMT, 43 ir 45 straipsniai: Švietimo, profesinio rengimo ir mokymo srityje darbuotojų migrantų šeimos nariams, kaip ir piliečiams, yra taikomas vienodas požiūris.
- * VTK, 28 straipsnis: Vaikas turi teisę į nemokamą ir privalomą pradinį mokslą. Valstybės skatina įvairias vidurinio lavinimo formas ir rūpinasi, kad jis būtų prieinamas visiems vaikams. Mokomasis ir profesinis orientavimas turi būti prieinamas visiems vaikams.
- * VTK, 29 straipsnio I dalies c punktas: Lavinimo tikslas – ugdyti pagarbą vaiko kultūrinei tapatybei, kalbai ir vertybėms.
- * VTK, 30 straipsnis.
- * VTK, 32 straipsnis: Vaikas turi būti apsaugotas nuo ekonominio išnaudojimo ir pavojingo darbo.
- * VŽTD, 26 straipsnis: Kiekvienas žmogus turi teisę į mokslą.

D8.4. Socialinė pagalba

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 44 skirsnis: Vaikas turėtų gauti materialinę paramą.
- * ES Priskyrimo direktyva, 28 straipsnio I dalis: Valstybės narės užtikrina, kad pabėgėlio ar papildomos apsaugos statuso turėtojai tą statusą suteikusiame valstybėje narėje gautų būtiną socialinę paramą.
- * ESPTCH, 34 straipsnio I dalis: Europos Sąjunga pripažįsta ir gerbia teisę gauti socialinio draudimo pašalpas.
- * JTVPK gairės, 10.9 skirsnis.
- * VTK, 26 straipsnis: Vaikas tuzę naudotis socialiniu aprūpinimu.
- * VTK, 27 straipsnis: Vaikas turi teisę į tokias gyvenimo sąlygas, kokių jam reikia vystytis fiziškai, protiškaai, dvasiškai, doroviškai ir socialiai.

D8.5. Įdarbinimas

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 90 skirsnis.
- * ES Priskyrimo direktyva, 26 straipsnio I dalis: Valstybės narės leidžia pabėgėlio statuso turėtojams užsiimti darbo veikla pagal darbo sutartį arba savarankiškai pagal taisykles.
- * ESPTCH, 15 straipsnio 3 dalis: Trečiųjų šalių piliečiai, kuriems leista dirbti valstybių narių teritorijose, turi teisę į tokias pačias darbo sąlygas, kaip ir Sąjungos piliečiai.

2 etapas. Ilgalaikiai, konkretūs ir saugūs sprendimai. Vaiko interesų nustatymas

D9. Galimybė dalyvauti vaiko interesų nustatymo procese

- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija: Konvencijos I straipsnyje nėra skirstoma pagal amžių. Bet kurio amžiaus asmuo gali būti pripažintas pabėgėliu.
- * 1967 m. Protokolas dėl pabėgėlių statuso.

- * 1992 m. ES Tarybos išvados dėl šalių, kuriose nėra realaus persekiojimo pavojaus.
- * 1992 m. ES Tarybos rezoliucija dėl akivaizdžiai nepagrįstų prašymų suteikti prieglobstį.
- * 1992 m. ES Tarybos rezoliucija dėl suderinto požiūrio į klausimus, susijusius su trečiosiomis priimančiosiomis šalimis.
- * 1996 m. kovo mėn. ES Tarybos bendroji pozicija dėl sąvokos „pabėgėlis“ apibrėžimo suderinto taikymo.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 66 skirsnis: Atskirti vaikai, nepaisant jų amžiaus, turėtų turėti teisę prašyti prieglobsčio suteikimo procedūros ir kitų tarptautinės apsaugos suteikimo priemonių.
- * EPTT (Vaikai), 22–23 skirsniai.
- * ES Priskyrimo direktyva, 9 straipsnio 2 dalis: Persekiojimo veiksmai gali būti prieš vaikus nukreipti veiksmai.
- * ES rez. dėl minimalių garantijų, 26–27 skirsniai: Turėtų būti užtikrinta, kad prieglobsčio ieškantiems nelydimiems nepilnamečiams atstovautų specialiai paskirtas suaugęs asmuo ar institucija. Nelydimo nepilnamečio apklausoje gali dalyvauti toks suaugęs asmuo ar tokios institucijos atstovas. Nagrinėjant nelydimo nepilnamečio prašymą, atsižvelgiama į jo protinį išsivystymą ir brandą.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio I dalis: Kiekvienas nelydimas nepilnametis turėtų turėti teisę prašyti prieglobsčio.
- * JTVPK gairės, 4.1, 5.4 ir 10.1 skirsniai.
- * JTVPK-AD, II dalies, 6 skirsnis: Valstybės, 1951 m. pabėgėlių konvencijos dalyvės, ragina visas valstybes imtis priemonių prieglobsčio sistemai stiprinti, ypatingą dėmesį skirdamos pažeidžiamoms grupėms, ypač moterims ir vaikams.
- * VTK, 22 straipsnis.
- * VŽTD, 14 straipsnio I dalis: „Persekiojamas kiekvienas žmogus turi teisę ieškoti prieglobsčio kitose šalyse ir juo naudotis“.

D10. Teisinis atstovavimas ir pagalba

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 69 skirsnis: Atskirtas vaikas turėtų turėti teisę į teisinį atstovavimą.
- * EPTT (Vaikai), 24 skirsnis.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 15 straipsnio 2 dalis: Valstybės narės užtikrina nemokamą teisinę pagalbą ir (arba) atstovavimą, esant tokiam prašymui, laikantis 3 dalies nuostatų.
- * JTVPK gairės, 4.2 ir 8.3 skirsniai.
- * VTK, 12 ir 22 straipsniai.

D11. Būtiniosios procedūrinės garantijos

- * 1995 m. ES rez. dėl minimalių garantijų, 26–27 skirsniai.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 71 skirsnis: Prašymus turėtų nagrinėti kompetentingos institucijos.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 95 skirsnis.
- * EPTT (Vaikai), 22, 24, 26–28 skirsniai.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 1 dalis, a punktas: Nedelsdamos imasi priemonių užtikrinti, kad nelydimam nepilnamečiui, nagrinėjant jo prašymą, atstovautų ir (arba) padėtų atstovas.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 4 dalis, a punktas: Jeigu nelydimam nepilnamečiui skiriamas asmeninis pokalbis dėl prieglobsčio prašymo, tokį pokalbį turi vesti asmuo, turintis reikalingų žinių apie ypatingus nepilnamečių poreikius.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, preambulės 14 skirsnis: Turėtų būti nustatytos konkrečios procedūrinės garantijos nelydimiems nepilnamečiams dėl jų pažeidžiamumo.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 2 dalis: Atsižvelgdamos į nepilnamečiams būdingus poreikius ir jų nesaugią padėtį, valstybės narės turėtų nelydimų piliečių prašymus dėl prieglobsčio suteikimo nagrinėti skubos tvarka.

- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 5 dalis.
- * ET rek. dėl atvykimo oro uostuose, 10 skirsnio ii punkto b papunktis.
- * JTVPK gairės, 4.2, 8.1, 8.2, 8.4 ir 8.5 skirsniai.
- * JTVPK vadovas, 214 skirsnis.
- * VTK, 3 straipsnio 3 dalis.

D12. Kriterijai sprendimui dėl vaiko tarptautinės apsaugos poreikio priimti ir ilgalaisk sprendimas

- * 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomas protokolas dėl tarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (I protokolas), 77 straipsnio 2 dalis: Konfliktų šalys privalo imtis visų būtinų priemonių, siekdamos užtikrinti, kad jaunesni nei 15 metų vaikai tiesiogiai nedalyvautų karo veiksmuose.
- * 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijų papildomas protokolas dėl netarptautinių ginkluotų konfliktų aukų apsaugos (II protokolas), 4 straipsnio 3 dalis: Jaunesni nei 15 metų vaikai neturi būti samdomi į ginkluotąsias pajėgas ir jiems neturi būti neleidžiama dalyvauti karo veiksmuose.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 72 skirsnis: Vertinant turėtų būti atskirai nagrinėjamas kiekvieno vaiko pateiktas unikalus veiksmų derinys.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 74 skirsnis: Vertindamos pabėgėlių prašymus, valstybės atsižvelgia į konkrečius persekiojimą patyrusių vaikų motyvus ir pavyzdžius.
- * ES Prieglobsčio procedūrų direktyva, 17 straipsnio 4 dalies b punktas: Pareigūnas, turintis būtinų žinių apie ypatingus nepilnamečių poreikius, parengia sprendžiančiosios institucijos sprendimą dėl nelydimo nepilnamečio prašymo.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 6 dalis: Nagrinėjant nelydimo nepilnamečio paduotą prašymą suteikti prieglobstį, turėtų būti atsižvelgiama ne tik į objektyvius faktus ir aplinkybes, bet ir į nepilnamečio amžių, brandą bei protinį išsivystymą ir net į tai, kad jis gali turėti ribotą supratimą apie sąlygas kilmės šalyje.
- * EŽTK, 4 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 2 dalies 2 skirsnis.

- * JTVPK gairės dėl vaiko interesų, 2 skyrius, 1.1 skirsnis: Nustatant tinkamiausius ilgalaikius sprendimus nelydimam arba atskirtam pabėgėliui vaikui paprastai reikia atsargiai apgalvoti visus veiksmus. Prieš priimant tokius sprendimus, būtina nustatyti geriausius vaiko interesus, kad būtų užtikrintas pakankamas dėmesys vaiko teisėms.
- * JTVPK gairės, 8.6 – 8.10, 9.7 ir 10.4 skirsniai.
- * JTVPK vadovas, 203 ir 213–219 skirsniai.
- * JTVPK-AD, III dalis, I tikslo 2 punktą: Valstybės ir JTVPK turėtų užtikrinti, kad atitinkamos valdžios institucijos atsižvelgtų į lytį ir amžių, įskaitant specifines persekiojimo formas, susijusias su lytimi ar amžiumi.
- * KPK, I straipsnis: Sąvoka „kankinimas“ reiškia bet kurį veiksmą, kuriuo asmeniui tyčia sukeliamas aštrus fizinis ar psichologinis skausmas ar kančia, siekiant iš jo ar trečiojo asmens išgauti informaciją ar prisipažinimą, bausti jį už jo ar trečiojo asmens atliktus arba įtariamus veiksmus, bauginti jį ar jam daryti spaudimą arba siekiant kaip nors diskriminuoti, kai tokį skausmą ar kančią sukelia pareigūnas ar kitas oficialus asmuo arba kai toks skausmas ar kančia sukeliama pareigūnui ar kitam oficialiam asmeniui raginant, su jo sutikimu ar jam paklūstant.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis.
- * TBTRS, 8 straipsnio 2 dalies b punkto xxv papunktis ir e punkto vii papunktis: Jaunesnių nei 15 metų vaikų ėmimas arba verbavimas į nacionalines ginkluotąsias pajėgas, ginkluotąsias pajėgas ar grupuotes arba jų išnaudojimas, kad jie aktyviai dalyvautų karo veiksmuose, yra karo nusikaltimas.
- * TDO CI 82, 3 straipsnis.
- * TESKTP, 10 straipsnio 3 skirsnis.
- * TPPTP, 8 straipsnis.
- * Vaikai pabėgėliai: apsaugos ir globos gairės, 8 ir 9 skyriai.
- * VTK I protokolas.
- * VTK 2 protokolas.
- * VTK, 3, 12, 22, 32, 34, 35, 36 ir 37 straipsniai.

- * VTK, 38 straipsnis: Valstybės užtikrina, kad 15 metų neturintys asmenys tiesiogiai nedalyvautų karo veiksmuose.

D13. Šeimos susijungimas

- * 1993 m. birželio 3 d. ES Tarybos rezoliucija dėl nacionalinių šeimos susijungimo politikos nuostatų suderinimo.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 81 skirsnis: Reikėtų dėti visas pastangas, kad atskirtas vaikas būtų gražintas tėvams, išskyrus atvejus, kai tolesnis atskyrimas yra būtinas vaiko interesams.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 83 skirsnis: Vaiko pateiktas prašymas leisti jo tėvams įvažiuoti į valstybę šeimos susijungimo tikslais turi būti nagrinėjamas humaniškai ir greitai.
- * Dublinas II, 15 straipsnio 3 dalis: Jei prieglobsčio ieškantis asmuo yra nelydimas nepilnametis, kitoje valstybėje narėje turintis giminaitį ar giminaičių, kurie gali juo ar ja pasirūpinti, tai valstybės narės, jei įmanoma, sudaro sąlygas tokiam nepilnamečiui susijungti su tokiu savo giminaičiu ar giminaičiais, nebent tai neatitinka nepilnamečio interesų.
- * EPTT (Integracija), 139 skirsnis.
- * EPTT (Vaikai), 32, 34 ir 35 skirsniai.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 5 straipsnio 3 skirsnio a punktas: Kompetentingos institucijos turėtų bendradarbiauti, kad nelydimi nepilnamečiai vėl patektų pas savo šeimos narius savo kilmės šalyje arba šalyje, kurioje tie šeimos nariai yra apsigyvenę.
- * ES Šeimos direktyva, 10.3 skirsnio a punktas: Jei pabėgėlis yra nelydimas nepilnametis, valstybės narės, siekdamos sudaryti sąlygas šeimos susijungimui, suteikia leidimą į savo teritoriją atvykti ir joje apsigyventi artimiausiems giminaičiams pagal tiesiąją aukštutinę giminystės liniją.
- * ET rek. dėl jaunų migrantų, 7 skirsnio vii-ix punktai.
- * EŽTK, 8.1 straipsnis.
- * JTVPK gairės, 5.5, 10.5 ir 10.11 skirsniai.

- * JTVPK-AD, III dalis, I tikslo 2 punktas: Valstybės, tinkamai atsižvelgdamos į šeimos vienybės principą, savo prieglobsčio procedūrose turėtų įdiegti ar stiprinti su lytimi ir amžiumi susijusias apsaugos priemones.
- * TKDMT, 44 straipsnio I dalis.
- * TPPTP, 23 straipsnio I skirsnis.
- * VTK, 10 straipsnio I dalis.

D14. Pasilikimas ir integracija priimančiojoje šalyje

- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 21 straipsnis: Gyvenamasis plotas teisėtai valstybės teritorijoje esantiems pabėgėliams.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 22 straipsnis: Teisėtai atitinkamos valstybės teritorijoje esančių pabėgėlių teisės į mokslą.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 23 straipsnis: Vyriausybės pagalba teisėtai valstybės teritorijoje esantiems pabėgėliams.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 24 straipsnis: Teisėtai valstybės teritorijoje esančių pabėgėlių darbo sąlygos ir socialinis aprūpinimas.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 27 ir 28 straipsnis: Valstybės išduoda asmens dokumentus ir kelionės dokumentus teisėtai jų teritorijoje esantiems pabėgėliams.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 34 straipsnis: Valstybės padeda pabėgėliams natūralizuotis.
- * 1954 m. Konvencija dėl asmenų be pilietybės statuso, 32 straipsnis: Valstybės padeda pilietybės neturintiems asmenims natūralizuotis.
- * 1993 m. Hagos konvencija.
- * 1994 m. spalio mėn. Rekomendacija dėl Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje taikymo vaikams pabėgėliams ir kitiems perkeltiesiems vaikams.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 77 skirsnis: Atskirti vaikai naudojami esamomis nemokamos apsaugos formomis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 82 skirsnis: Šeimos susijungimas vaiko kilmės

šalyje neatitinka vaiko interesų, esant pavojui, kad sugrįžimas pažeistų vaiko pagrindines žmogaus teises.

- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 89 skirsnis: Integracija yra pradinė išeitis, jeigu sugrįžimas nėra įmanomas, ir jos pagrindą turėtų sudaryti saugus teisinis statusas.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 91 skirsnis: Atskirtas vaikas turėtų būti įvaikintas tik tuomet, jei nustatoma, kad vaiką galima įvaikinti; įvaikinimo negalima vykdyti paskubomis; įvaikinimas privalo geriausiai atitikti vaiko interesus ir būti vykdomas, laikantis galiojančių įstatymų; būtina atsižvelgti į vaiko nuomonę ir suteikti pirmenybę įsivaikinti giminėms toje šalyje, kurioje jie gyvena. Vaikas neturėtų būti įvaikinamas, jei nebuvo imtasi visų būtinų priemonių, ieškant vaiko tėvų arba kitų šeimos narių, ir nustatyta, kad nėra pagrįstos vilties rasti vaiko šeimą; vaikas nenori būti įvaikintas arba yra galimybė savanoriškai grįžti į tėvynę saugiai ir oriai.
- * EPTT (Integracija), 103–107 skirsniai.
- * EPTT (Vaikai), 19, 30, 36, 41 ir 42 skirsniai.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 4 straipsnio 7 dalis: Nelydimam nepilnamečiui suteikus pabėgėlio statusą arba kitą nuolatinio apsigyvenimo teisę, nedelsiant turėtų būti išsprendžiamas būsto klausimas.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 5 straipsnio 2 dalis: Kol neįmanoma grąžinti šiomis sąlygomis, valstybės narės iš principo sudaro nepilnamečiui sąlygas pasilikti savo teritorijoje.
- * JTVPK gairės, 5.4, 9.1 ir 9.4, 10.1–10.4 ir 10.6–10.10 skirsniai.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 7 straipsnis.
- * TPPTP, 24 straipsnio 3 skirsnis: Kiekvienas vaikas turi teisę įgyti pilietybę.
- * Vaikai pabėgėliai: apsaugos ir globos gairės.
- * VTK, 2, 3, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 23–28, 29 straipsnio 1 dalies c punktas, 30 ir 39 straipsniai.
- * VTK, 7 straipsnio 1 dalis: Vaikas turi teisę į pilietybę.
- * VTK, 21 straipsnis: Valstybių įsipareigojimai įvaikinant kitoje šalyje.

- * VTK, 31 straipsnis: „Valstybės dalyvės pripažįsta vaiko teisę į poilsį ir laisvalaikį, teisę dalyvauti žaidynėse ir jo amžių atitinkančiuose pramoginiuose renginiuose, laisvai dalyvauti kultūriniame gyvenime ir kurti meno kūrinius“. Valstybės dalyvės gerbia ir skatina šias teises bei „prisideda prie to, kad vaikui būtų suteiktos atitinkamos ir vienodos galimybės dalyvauti kultūrinėje ir kūrybinėje veikloje, praleisti laisvalaikį ar poilsiauti“.

D15. Grįžimas į kilmės šalį, apgyvendinimas trečiojoje šalyje ar perkėlimas į ją

- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 32 straipsnio I dalis: Valstybės neišsiunčia teisėtai jų teritorijoje esančių pabėgėlių.
- * 1951 m. Pabėgėlių konvencija, 33 straipsnis.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 84 skirsnis: Grįžimas į kilmės šalį nėra pasirinktinis, jei yra pagrįsta rizika, kad dėl grįžimo gali būti pažeistos pagrindinės vaiko žmogaus teisės. Vaikas turėtų grįžti, tik jei tai geriausiai atitinka jo interesus.
- * Bendrosios pastabos Nr. 6, 85 skirsnis: Prieš vaiko grįžimą būtina pasirūpinti konkrečiomis globos sąlygomis ir globos įsipareigojimais.
- * EPTT (Vaikai), 33 ir 42 skirsniai.
- * ES Grąžinimo direktyva, 10 straipsnio I dalis: Prieš priimant sprendimą grąžinti nelydimą nepilnamečių, atitinkamos įstaigos (ne tos įstaigos, kurios vykdo grąžinimą) turi suteikti pagalbą deramai atsižvelgdamos į vaiko interesus.
- * ES Grąžinimo direktyva, 10 straipsnio 2 dalis: Valstybės narės institucijos, prieš išsiųsdamos nelydimą nepilnamečių iš tos valstybės narės teritorijos, įsitikina, kad jis bus grąžintas jo šeimos nariui, paskirtam globėjui ar kad jis bus tinkamai priimtas valstybėje, į kurią yra grąžinamas.
- * ES rez. dėl nelydimų nepilnamečių, 5 straipsnis.
- * ET rek. dėl išsiuntimo, 13 skirsnio v punkto h papunktis: Su nelydimais nepilnamečiais turėtų būti elgiamasi atsižvelgiant į jų amžių, jie nedelsiant turi būti perduoti teisėjo, sprendžiančio su nepilnamečiais susijusius

klausimus, žinion ir jiems turi būti suteikta galimybė gauti nepriklausomas teises konsultacijas ir būti atstovaujamiems.

- * ET rek. dėl jaunų migrantų, 7 skirsnio x punktas.
- * JTVPK gairės, 9.4, 9.5 ir 10–12 straipsniai.
- * JTVPK-AD, III dalis, 2 tikslo 7 punktas: Valstybės, konsultuodamosi su tarpyvyriausybėmis organizacijomis, turėtų parengti strategijas, skatinančias asmenų, kuriems nebūtina tarptautinė apsauga, grįžimą ir pakartotinį priėmimą, kuris būtų įgyvendinamas humaniškai, gerbiant jų žmogaus teises bei orumą ir nepiktnaudžiaujant jėga, o vaikų atveju – ir tinkamai atsižvelgiant į jų interesus.
- * KPK, 3 straipsnis.
- * Protokolas dėl prekybos žmonėmis, 8 straipsnis: Valstybės palengvina prekybos žmonėmis aukos grąžinimą.
- * Vaikai pabėgėliai: apsaugos ir globos gairės, JTVPK, 1994 m., p. 138–144.
- * VTK, 3 straipsnis.
- * VTK, 5 straipsnis: Valstybės gerbia tėvų arba išplėstinės šeimos teises ir pareigas deramai elgtis su vaiku ir jam vadovauti.
- * VTK, 6, 12, 19, 20, 24, 27, 28, 34, 35, 36, 37 straipsnio a punktas, 38 ir 39 straipsniai.

